

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KOCAELİ BÖLGESİNDEKİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPOR YAPMA
DURUMUNA GÖRE YAŞAM DOYUMU VE PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Fatih ÖZTÜRK

Kocaeli Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetmeliğinin Beden
Eğitimi ve Spor Programı için Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır

KOCAELİ

2019

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KOCAELİ BÖLGESİNDEKİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPOR YAPMA
DURUMUNA GÖRE YAŞAM DOYUMU VE PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

Fatih ÖZTÜRK

Danışman: Doç. Dr. Elif KARAGÜN

Kocaeli Üniversitesi Etik Kurul Onay No: KÜ GOKAEK 2018/168

KOCAELİ

2019

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Tez Adı: Kocaeli Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumuna Göre Yaşam Doyumu ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi.

Tez yazarı: Fatih ÖZTÜRK

Tez savunma tarihi: 28.06.2019

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Elif KARAGÜN

Bu çalışma, sınav kurulumuz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı BİLİM UZMANLIĞI / Yüksek Lisans TEZİ olarak kabul edilmiştir.

SINAV KURULU ÜYELERİ		İMZA
ÜNVANI	ADI SOYADI	
BAŞKAN	Doç. Dr. Serap ÇOLAK	
ÜYE(DANIŞMAN)	Doç. Dr. Elif KARAGÜN	
ÜYE	Dr.Öğr. Üyesi Servet REYHAN	

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... /.... /2019

Prof. Dr. Sema Aşkın KEÇELİ

KOÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Kocaeli Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumuna göre Yaşam Doyumu ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenme

Amaç: Bu çalışmanın amacı Kocaeli ilinde farklı türdeki liselerde öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumu ve problem çözme becerilerini, cinsiyet, yaş, sınıf seviyesi, anne-baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, düzenli olarak spor yapmak ve spor yapıyor ise lisanslı olma durumuna göre incelemektir.

Yöntem: Bu araştırmada, Kocaeli Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Etik Kurul onayından sonra Kocaeli İlindeki lise ve dengi 128 okul içinden küme örneklem yöntemi ile seçilen 37 okuldan toplam 1100 öğrenciye 10 soruluk kişisel bilgi anketi, Dinner ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen ve Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılan yaşam doyum ölçeği, Çam ve Tümkaya (2008) tarafından geliştirilen problem çözme envanteri uygulanmıştır. Ölçek uygulamaları ile elde edilen veriler SPSS 21.0 paket programında analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma bulgularına göre öğrencilerin problem çözme becerileri ölçeğinin; sorumsuz, ısrarcı ve sebatkar yaklaşım çeşitli alt boyutlarında anlamlı farklılaşmalar olduğu görülmüştür. Ebeveyn eğitim ve gelir düzeyi, spor yapıp yapmama durumu bu farklılaşmaları ortaya çıkaran temel değişkenler olarak belirlenmiştir. ($p < 0,05$). Yaşam doyum ölçeğinde ise eğitim düzeyi ve gelir durumuna göre anlamlı farklılaşmalar olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Araştırma sonucunda öğrencilerin kişilerarası problem çözme becerileri ve yaşam doyum algıları kadınlarda ve erkeklerde yükseldikçe, ebeveyn eğitim düzeyi, ekonomik durum arttıkça düzenli aktiviteye katılmakla anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir. Bu açıdan özellikle okullar da spor olanaklarının artırılması ve serbest zamanın aktivitelerle değerlendirilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Problem Çözme Becerisi, Yaşam Doyumu, Spor Alışkanlığı

ABSTRACT

Examination of Life Satisfaction and Problem Solving Skills of High School Students in Kocaeli Region

Objective: The aim of this study is to investigate the life satisfaction and problem solving skills of the students in different districts of Kocaeli region in terms of gender, age, class level, parents' education level, economic status, regular sports, and whether they are licensed or not. In our survey applications, some of the socio-demographic variables and class levels were taken into consideration and life satisfaction and problem solving skill levels were examined.

Method: In this study, 1100 students from the high school and their equivalent schools in the Kocaeli region were applied scales. A 10-item personal information questionnaire, which is prepared by the researchers in the light of the literature, and which measures the socio-demographic characteristics that can affect the life satisfaction and problem solving skills, has been applied. The 5-item life satisfaction scale developed by Diener, Emmons, Larsen and Griffin (1985) and validated by Dağli and Baysal (2016), and a variety of problems in the light of the interpersonal problem-solving inventory developed by am, S. and Tümkaya, S. (2008). validity and reliability tests were applied. SPSS 21.0 statistical package program was used for data analysis.

Results: According to the findings of our study, it is seen that there are meaningful differentiations in various sub-dimensions of problem solving skills of students. Parental education level, income level, and whether or not to do sports can be seen as the main variables that reveal these differentiations. Significant relationships were found in terms of sub-dimensions of irresponsible approach and evaluative approach ($p < 0,05$). Similarly, according to the information on five items for life satisfaction scale, especially education level and income status variables form the basis of meaningful differences.

Conclusion: As a result of the research, it was found that students' interpersonal problem solving skills and life satisfaction perceptions had significant differences according to gender, parental education level, economic status and regular sport activity variables and necessary suggestions were presented in this context.

Keywords: Problem Solving Skills, Life Satisfaction, Sport Activity

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Elif KARAGÜN'e, yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana sürekli destek olan kardeőim Cihat ÖZTÜRK'e, tez yazım süreci boyunca hiçbir sorumu yanıtıız bırakmadan beni aydınlatan Sayın Adem SOLAKUMUR'a, ders sırası ve tez aşamasında destek olan Sibel SARI' ya, anketleri dağıtımam ve toplamamda bana yardımcı olan değerli Beden Eğitimi Öğretmeni arkadaşlarıma ve desteklerinden dolayı Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne çok teşekkür ederim.

TEZİN AŞIRMA OLMADIĞI BİLDİRİSİ

Tezimde başka kaynaklardan yararlanılarak kullanılan yazı, bilgi, çizim, çizelge ve diğer kullanımlar kaynakları gösterilerek verilmiştir. Tezimin herhangi bir yayında kısmen ya da tamamen aşırma olmadığını ve bir intihal programı kullanarak test edildiğini beyan ederim.

15.05.2019
Fatih ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
TEZİN AŞIRMA OLMADIĞI BİLDİRİSİ	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Genel Bilgiler	2
1.1.1 Kişiler Arası İlişkiler ve Problem Çözme Kavramı	2
1.1.2 Problemlere Etkin Çözüm Geliştirmeyi Etkileyen Faktörler	6
1.1.3 Yaşam Doyumu	7
1.1.4 Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler	8
1.1.5 Literatür Araştırması	11
2. AMAÇ	16
3. YÖNTEM	17
3.1 Araştırmanın Yöntemi	17
3.2 Araştırma İzinleri, Örneklem Seçimi ve Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	17
3.3 Veri toplama araçları	20
3.3.1 Bilgi anketi	20
3.3.2 Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ)	20
3.3.3 Problem çözme envanteri	21
3.4 Verilerin Analizi	21
4. BULGULAR	23
4.1 Öğrencilerin Sosyo ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	23
4.2 Problem Çözme Becerileri Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	24
4.3 Öğrencilerin Sosyo ve Demografik Özelliklerine Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	25
4.3.1 Öğrencilerin Yaşlarına Göre Problem Çözme Becerileri Açısından Anlamlı Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	25

4.3.2	Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	27
4.3.3	Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	28
4.3.4	Anne Eğitim Seviyesine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	30
4.3.5	Baba Eğitim Seviyesine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	31
4.3.6	Ailesinin Aylık Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	32
4.3.7	Öğrencinin Düzenli Spor Etkinliği Yapıp Yapmamasına Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	33
4.3.8	Öğrencinin İlgilendiği Spor Türüne ve Lisanslı Olup Olmamasına Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular	35
4.4	Kişisel ve Sosyal Özellikleri Açısından Öğrencilerin Yaşam Doyum Ölçeği Ortalamalarına İlişkin Bulgular	36
5.	TARTIŞMA	40
5.1	Problem Çözme Envanteri Sonuçlarının Tartışılması	40
5.1.1	Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Problem Çözme Becerileri Alt Ölçek Boyutlarına Ait Bulguların Tartışılması	40
5.1.2	Cinsiyet Değişkenine Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	42
5.1.3	Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	43
5.1.4	Anne Eğitim Seviyesine Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	45
5.1.5	Baba Eğitim Seviyesine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	46
5.1.6	Aylık Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	47
5.1.7	Öğrencinin Düzenli Spor Etkinliğine Katılım Durumlarına Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması	47
5.2	Yaşam Doyum Ölçeğine İlişkin Bulguların Tartışılması	49
5.3	Sınırlılıklar	51
6.	SONUÇLAR ve ÖNERİLER	52
	KAYNAKLAR	57

EKLER	69
EK-1. Anket Bilgi Formu	69
EK-2. Kişisel Bilgi Formu	70
EK-3. Kişiler Arası Problem Çözme Envanteri	71
EK-4. Yaşam Doyum Ölçeği	74
EK-5. Etik Kurul Onay	75
EK-6 TEZ DENETLEME LİSTESİ	77
ÖZGEÇMİŞ	78

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

YDÖ :Yaşam Doyum Ölçeği

YP :Yapıcı Yaklaşım

KY :Karamsar Yaklaşım

GY :Güvensiz Yaklaşım

SY :Sorumsuz Yaklaşım

I-SY :Israrıcı-Sebatkar Yaklaşım

SS :Standart Sapma

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Kocaeli İlinde İlçelere Göre Okul Sayıları ve Araştırmaya Dahil Edilen Okulların Sayıları.....	19
Çizelge 3.2. Araştırmaya Dahil Edilen Okullardaki Öğrenci Sayıları ve Bu Okullardan Anket Çalışmasına Katılan Öğrenci Sayıları ve Yüzdeleri.....	19
Çizelge 4.1. Lise Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdeleri Değerleri	24
Çizelge 4.2. Problem Çözme Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri İle İlişkileri	25
Çizelge 4.3. Öğrencilerin Yaş Değişkeni Açısından Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizleri.....	27
Çizelge 4.4. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Problem Çözme Becerileri Ölçeği Ortalamaları Analizi.	28
Çizelge 4.5. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizleri.....	29
Çizelge 4.6. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizi.....	31
Çizelge 4.7. Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizleri.....	32
Çizelge 4.8. Ailenin Ekonomik Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizleri.....	33
Çizelge 4.9. Spor Yapıp Yapamama Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Arası Fark Analizi (t testi) Sonuçları	34
Çizelge 4.10. Spor Yapıp Yapamama Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Arası Fark Analizi (t testi) Sonuçları	35
Çizelge 4.11. Spor Türüne Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Arasındaki Farkın Analizi (t testi) Sonuçları.....	36
Çizelge 4.12. Katılımcıların Sosyo Demografik Değişkenlerine Göre Yaşam Doyumu Ölçeği Ortalamaları Varyans Analizi.....	37
Çizelge 4.13. Öğrencilerin Cinsiyet ve Spor Durumlarına Göre Yaşam Doyum Ortalamaları Analizleri	39

1. GİRİŞ

Ergen dönemdeki bireyler, bir yandan akademik açıdan geleceğe hazırlanırken, öte yandan fizyolojik, fiziksel değişimlerin getirdiği yüklerle bir denge kurmaya ve çevreyle uyum sağlamaya çalışıp bocaladıkları, bu döneme ait özelliklerden olan, hormonal, sosyal, bilişsel ve duygusal değişimlerin yanında; zaman zaman akademik başarıda da düşmeler görülebildiği belirtilmiştir (Adanms 1995). Hormonal ve bilişsel değişimler sonucu çevre ile yaşanan çatışmalara akademik başarıdaki düşmelerin eklenmesiyle aile ve okulla sorun olasılığı oluştuğu, akademik başarı ile bağlantılı düşünülen “benlik saygısı” açısından bu durumun da bazı istenmeyen duygusal sorunları tetikleyebildiği bildirilmiştir (Adanms 1995). Çevreden alınan mesajlar, elde edilen sonuçlar, akademik başarıda yaşanan düşmeler, gelecek kaygısı, aile ve okul ile çatışmalarla kendini değerlendiren gencin de bir karmaşa yaşadığı da belirtilmiştir (Karagün 2016).

Gençlik döneminde, pek çok değişimlerle kendini gösteren çatışmaların sağlıklı bir şekilde atlatılması, ileri ki dönemde pek çok sorunun ortaya çıkmasını önlemek açısından önemli görülmüştür. Ayrıca ergen dönemde bazı gençlerin problemleriyle baş etmede zorlandıkları; bu nedenle duygusal, davranışsal sorunlar yaşadıkları, bu sorunların da giderek büyüyerek sorunlu davranışlara dönüşebildiği de belirtilmiştir. (Meyers, Roozen and Smith 2011; Slemming ve diğ. 2010).

Yapılan çalışmalar incelendiğinde egzersiz ve sporun kimyasal değişimler yaratarak kanda hormon seviyesini değiştirdiği, egzersizlerin 30 dakikadan fazla olması ve düzenli yapılmasıyla, doğal mutluluk hormonu olan endorfin düzeyini yükselterek; bazı olumlu duygularla birlikte dikkati arttırdığı, için sorun çözme becerisi geliştiği belirtilmiştir (Budak 1999). Kısa ve uzun dönemde rahatlatıcı bir etki yarattığı için gevşeme ve rahatlama ile birlikte uygulanan ve bir tür oyun olan sporun çocuklara dürtülerini ve duygularını yönetme, kaygı düzeylerini azaltmada yardımcı, travmayla baş etmede de destekleyici olduğu ve sonuçta yaşam doyumunu arttırdığı ifade edilmiştir (Baltaş ve Baltaş 1990; De Vries 1981; Erden ve Gürdil 2009; Müftüoğlu 2005).

Gençlerin sağlığını koruma, yaşam kalitelerini geliştirmelerinde, problemlerle baş etmede ve kendilerine yönelik sahip oldukları olumsuz bakış açısı var ise olumluya

dönüştürülmesi için spor yapma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılmasının gerekliliği de açıklanmıştır (Karagün 2016).

Ergenlerin yaşam doyumu sağlması, problemleriyle baş etmesi açısından gencin ilgilendiği başarılı olacağına inandığı yeteneklerine uygun spor etkinlikleriyle birlikte “yapabilirim” duygusunun artışı ve hoşlanılan etkinliği yapıyor olmanın getirdiği yaşam doyumu ve sonrasında da ortaya çıkabilecek problemlerle baş etmede sporun önemi vurgulanmıştır (Karagün 2016).

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında lise düzeyindeki öğrencilerle ilgili farklı başlık altında çalışmalar yer alsa da bu araştırmaların; yapılacak eğitim, planlama ve vb. düzenlemeler için yeterli bilgi sunmadığı görülmüştür. Yeterli bilgi olmaması, eksik bilgilerle planlama yapılması da yetersiz ve tam yerine ulaşmayan hizmetler anlamına geldiği düşünülerek bu konudaki boşluğu tamamlamak, öğrencilere ilişkin planlamalarda sağlıklı düzenlemeler için veri toplamak istenmiştir. Literatür incelemelerinde spor yapan ve yapmayan liseli öğrenciler arasında yaşam doyumu ve problem çözme becerileri açısından detaylı bir karşılaştırma yapan çalışmaların olmadığı görülmüştür. Bu açıdan spor yapan ve yapmayan lise dönemindeki öğrenciler arasında yaşam doyumu ve problem çözme becerileri açısından bir fark olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır.

1.1 Genel Bilgiler

1.1.1 Kişiler Arası İlişkiler ve Problem Çözme Kavramı

İnsan çevresindeki canlılar ile sürekli dinamik bir ilişki içinde olan sosyal bir varlıktır ve bu ilişki insanın isteği dışında gelişebilen olaylar çerçevesinde de vuku bulabilmektedir. İnsanın çevresindeki canlılar ile ilişkisinin kalitesi yaşam kalitesi ile doğrudan ilişkili olduğu, insanın bu durumun farkında olarak hareket etmesi ve sürekli olarak çevresindekilere bu bilinç ile yaklaşması o insanın yaşamını anlamlı hale getirdiği belirtilmiştir. (Cüceloğlu 2004). Bu bağlamda insanların çevresi ile sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilmesi ve insani ilişkilerinin kalitesini arttırabilmesinin öncelikli olarak insanın kendini tanımasına bağlı olduğu bildirilmiştir. İnsanın sağlıklı ilişkiler kurarak yaşam kalitesini arttırmak için öncelikli olarak kendini tanımak zorunda kaldığı, çünkü kendini tanımayan insanın diğer insanlar ile empati kurarak hoşgörü içinde ve mutlu bir biçimde yaşayamadığı, kişiliğin oluşmasında da insani

ilişkilerin doğru bir şekilde yapılmasının önemli bir rolü bulunduğu belirtilmiştir. Bireyin kendisi ve çevresi ile uyumlu bir şekilde hareket edebilmesi kişilik gelişimiyle doğrudan ilişkilidir (Yanbastı 1990). Psikolojik açıdan sağlıklı bir bireyin kendisini çok iyi bir şekilde tanımlayarak özgüvenini arttırdığı, tam tersi durumda ise bireyin, sahip olduğu özellikleri saklayarak mutsuz bir yaşam sürdürdüğü bilinmektedir. Bu bakımdan hem toplum içindeki ilişkilerde hem de sağlıklı bir psikolojik özellikler açısından insanın kendisini tanımlayabilmesi ve bunu özgüvenli bir şekilde açığa vurması önem arz etmektedir (Öner 1981).

Bireyler arasındaki ilişkinin nitelikli olması birçok kişilik özelliğini etkilediği, ayrıca bireylerin kişilik özelliklerinin de insani ilişkilerin niteliğini etkilediği, yani bir döngü söz konusu olduğu belirtilmiştir. Ortaya çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlığın ya da problemin çözümünde medeni bir şekilde soruna yaklaşım için gerekli özelliklerin başında iletişim ve tartışma becerileri geldiği bilinmektedir. Bu beceriler kişilik özelliklerinin gelişimine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple nitelikli iletişimin nitelikli karakter özelliklerine bağlı olduğu açıklanmıştır (Bozgeyikli 2001). Ayrıca insanların yeni insanlara ya da yeni çevrelere uyum sağlayabilmesinin iyi bir iletişim beceri altyapısına bağlı olduğu, çünkü iletişim kavramının insan ilişkilerinin temelini oluşturduğu vurgulanmıştır. Sağlıklı iletişim için toplumun en küçük yapıtaşı aileden başlayarak temel bir gereksinim olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. İnsani ilişkilerin temelini iletişimdeki nicelik ve nitelik kavramından oluştuğu, bir bireyin deneyim, problem, düşünce ve eleştirilerinin diğer insanlar ile konuşabildiği sürece insani ilişkileri güvence altında olduğu ileri sürülmüştür (Özgüven 2001).

Problem çözme kavramı 1900'lü yılların ortalarında ve tıp alanında Howard Barrows tarafından ortaya atılmıştır. Fakat eğitim ve sosyal alanda problem çözme kavramını detaylı olarak ilk inceleyen kişi John Dewey olarak belirtilmektedir (Serin ve diğ. 2010). Problem çözme ile ilgili literatür de birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlardan biri de Üstün ve Bozkurt (2003) tarafından yapılmış buna göre; problem çözme sorunlarının yok edilerek belirsizliklerin yok edilmeye çalışılması şeklindedir. Taşçı (2005) farklı durumlarla ilgili olarak karar verme süreci olarak tanımlamıştır. İnsanın hayatının her aşamasında farklı problemlerle karşılaşabildiği ve bu problemleri çözerek büyük bir haz alındığını belirtilmiştir. Böylece insan hayatına anlam kattığını insanların problemlerini çözdüklerinde yaşamdan zevk alarak

bir mutluluk elde ettikleri bu açıdan problemlerin çözülmesine ilişkin yeteneklere sahip olmanın insanın hayattan beklentilerini karşılmasına yardımcı olduğunu ve daha huzurlu hissettirdiğini belirtmişlerdir (Gömleksiz ve Bozpolat 2012; Saracaloğlu ve diğ. 2001).

İnsanlar günlük hayatta birçok problem ile karşılaşabilmekte ve bu problemler için geliştirdiği farklı çözüm yolları bulunmaktadır. Fakat bu çözüm yollarının çoğunun doğru olmadığı ve bazı durumlarda hata yapılabildiğini, ancak insanın genellikle hatalardan öğrenen bir varlık olması nedeniyle problem çözme sürecinin öğrenme süreci olarak da tanımlanabildiği belirtilmiştir (Pehlivan ve Konukman 2004). İnsanoğlunun karşılaştığı problemini çözerek endüstri, bilim, teknoloji ve enformasyon alanlarında olumlu ilerlemeler kaydettiklerini de problem çözmenin önemli birer öğrenme aracı olduğu belirtilmiştir (Ünsal ve Moğol 2008). Toplumların, hızlı gelişen birçok karmaşık problem ile karşı karşıya kaldıkları, böyle bir ortamda karşılaşılan problemlere çözüm bulunabilmesi amacıyla insanların akıl yürütme, sorun çözme ve düşünme becerileri üzerine olan ilginin arttığı görülmektedir. Bu kapsamda kaynağını insanların davranışlarını araştırmalardan alan psikoloji alanında problem çözme süreçlerine ilişkin yayınların artış gösterdiği belirtilmektedir (Bilge ve Arslan 2006). İnsanların karşılaştıkları problemleri algılama biçimleri birbirinden farklı olduğu için problem çözme davranışları da buna bağlı olarak farklılaşmaktadır (Tümkiye ve İflazoğlu 2000).

Bireyler arası bir anlaşmazlıkta insanlar beş farklı çözüm stratejisinden birini izlediği, bu stratejilerin, problemin önemi ve kişiler arasındaki ilişkiye verilen değere (az önemli- çok önemli) bağımlı olarak değiştiği ve bunların da geri çekilme, yatıştırma, uzlaşma, güç kullanma ve yüzleşme stratejileri tanımlanmıştır (Çam ve Tümkiye 1995).

Problemler ise farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamalar yapılırken iki nokta esas alınmıştır. Birincisi, karşılaşılan sosyal problemler, bir diğeri ise okul dersleri gibi (matematik, fizik, kimya) metodu sağlaması olan problemlerdir.

Kalaycı'ya (2001) göre ise kişilerin problemlere karşı davranışları genel olarak üç temel özellik bakımından incelenebilir:

- Kalaycı'nın birey için bir engel olduğunu, karşılaşılan engelin her problem için farklılık gösterdiğini, benzer olmadığını bütün problemler için temel amacın karşılaşılan engelin aşılması olduğunu belirtmiştir.

- Problem ise kişilerin çözmek için ihtiyaç duyduğu durumdur.
- Kişilerin problem’le daha önce karşılaştıklarını ve problemi çözmek için hazırlığının olmadığı bildirilmiştir.

Karasar’a göre (2005) ise ortadan kaldırılmak istenen her güçlüğün bir problem olduğu, ortadan kaldırılması için bu güçlüğün insanı fiziksel veya düşünsel açıdan rahatsız etmesi gerektiği, bu nedenle problemin, insanoğlunu rahatsız eden bir durum olduğu açıklanmıştır.

İnsanların yaşamlarının ilk dönemlerin de daha çok maddiyata dayalı yalın problemler ile karşılaşırken ileri yaşlarda karşılaştıkları problemlerin de karmaşıklaştığını ve bu problemlerin genellikle toplumsal nitelikte olduğunu, problemlerin çözüm oranı hayatta yakalanan başarı ile doğru orantılı olduğu belirtilmiştir. Problem çözümünde tecrübenin önemli bir faktör olduğu ve daha önceki yaşanmışlıkların ortaya çıkan yeni problemlerin çözümüne ışık tuttuğunu, problemlerin çözümünde en önemli faktörlerden birinde kişinin karşılaştığı problemlere çözüm getirme noktasında istekli davranması olduğu, tecrübe ve gayretin bu bakımdan engellerin ortadan kaldırılması açısından temel faktörler teşkil ettiği bildirilmiştir (Kuzgun 1992).

Toplumdaki bireylerin sosyal ilişkilerinde yaşadıkları çatışmanın insanların düşünme sürecindeki farklılıklardan kaynaklandığı belirtilmektedir (Koçel 2007). Literatürde bilgiyi işleme kuramı olarak adlandırılan yaklaşımda insan beyninin bir olay karşısında tıpkı bilgisayar gibi çalıştığı belirtilmiştir (Budak 2000). İnsan bilgiyi dış ortamdan alırken ve kendi tecrübeleri ile yoğurarak işlediğini ve ortaya bir çıktı sunduğu, bilginin işlenmesi veya çıktının dile getirilmesi sırasında da bazen sorunlar ortaya çıkabildiği, bu bakımdan bireylerin hal ve hareketleri düşünceleri arasında ortaya çıkan çelişkilerin sonucunda içsel çatışmalar ortaya çıkabildiğini, dışsal bilginin tecrübeye dayalı bilgi ile çatışmasının da bireyin dışsal çatışmasını tetikleyebildiği kişinin iletişim becerilerinin geliştirdiği ölçüde bu çatışmaların en iyi şekilde üstesinden gelebildiği açıklanmıştır (Budak 2000; Senemoğlu 2007).

Hızlı sosyal ve teknolojik değişimlerin yaşandığı günümüz dünyasında karmaşık toplumsal yapıların içerisinden kişilik yapısı sağlam bireylerin yetişmesi gittikçe güçleşmektedir. Özellikle genç bireylerin desteğe ihtiyacı aşikârdır. Çünkü genç bireylerin herhangi bir problem ile karşılaştıklarında çabuk yılgınlığa düştükleri ve günümüz dünyasında karmaşık problemlerin boyutu gittikçe arttığından söz edilmiştir (Evans 1991). Problem çözme belirli olaylar karşısında ne yapılacağını bilme durumu olduğu ve gençlerin bireylerin deneyim

eksikliğine bağlı olarak problem çözme ile ilgili sıkıntılarının mevcut olduğu, insan hayatının problem çözme ile anlam kazandığı düşünülürse bireyler sağlıklı problem çözme yolunun genç yaşta aşılması gerektiği ifade edilmiştir (Aysan ve Bozkurt 2004).

Çam ve Tümkaya (1995)'ya göre problem çözme, kişiler arasındaki ilişkilerde mevcut durum ile istenen durum arasındaki farkın algılanması ve bu durumun ortadan kaldırılmasına yönelik davranışsal ve bilişsel çaba sürecini göstermekte olduğu, toplumun içindeki her bireyin hayatı süresince hiçbir problem ile karşılaşmadan, hiçbir engelle takılmadan yaşamayı istediğini, fakat bunun mümkün olmadığını, insani ilişkilerin olduğu ve bu ilişkilere bağlı olarak problemlerin ortaya çıktığı bir dünyada yaşadığı belirtilmiştir. Buna göre; bireyin sağlıklı bir yaşamı devam ettirebilmesi için ruh sağlığının korunmasının zorunlu olduğu, bireylerin günlük ve mesleki yaşantılarında, devamlı olarak problemlerle iç içe yaşadıkları, karşılaşılan sorunların hızlı etkili çözülebilmesi için yeni metot ve stratejiler geliştirilmesi gerekliliği, her yeni durum ve kişinin, problemin çözümede farklılığa sebep olması nedeniyle problemin çözümlenmesine ilişkin davranışı da bu durumlara göre değişiklik göstereceğinden söz etmiştir.

Oğuzkan (1989) problem çözme belirli bir zaman ayrılarak, enerji harcayarak çaba sarf etme işi olduğu, bireyin amacının, ihtiyaç, değer, inanç, beceri, alışkanlık ve tutumları ile ilgili olduğu, ayrıca bireyin problem çözmeye yönelmesinin, cesaretini, isteğini ve kendine güven duygusuyla orantılı olduğunu vurgulamıştır.

Heppner'e (1982) problem çözmenin, problemlerle başa çıkma ile eş anlamlı olduğunu. gerçek yaşamda kişisel problem çözmenin, iç ya da dış istekler ya da çağrılara uyum sağlamak amacıyla davranışsal tepkilerde bulunma gibi bilişsel ve duygusal işlemleri bir hedefe yöneltme olarak ifade etmektedir (Serin ve Derin 2008).

1.1.2 Problemlere Etkin Çözüm Geliştirmeyi Etkileyen Faktörler

Psikologların problemlere etkili çözüm yolları bulma konusunda iki tür yaklaşımı olduğu bilinmektedir. Birinci yaklaşımı benimseyenlerin ortaya çıkan problemleri kategorilendirerek etkili çözüm yaklaşımlarının yalnızca belirli problem kategorilerinde olduğunu savunmuşlardır. Bir diğer grup ise problem çözme becerilerini genelleştirerek bu becerilerin tüm problem türlerinde uygulanabileceğini ve etkin çözüm yolları

geliştirilebileceğini vurgulamışlardır. Problem çözme, sevgi, korku, ilgi, tutum gibi duyuşsal becerilerin yanında zekâ ile ilgili bilişsel becerileride gerektirdiğinden ve bireyin psikolojik altyapısı da problem çözme becerilerinde önemli bir etmen olduğundan söz edilmiştir (Hepner ve Anderson 1985). Bunun haricinde sosyal özgüvenin ve özsaygının (McCobe ve diğ. 1999), iletişim becerileri ve karar verme yetkinliğini (Hunsaker ve Alessandra 1980), kişinin özgüvenini (Erden ve Akınan 1985) insanların problemlere karşı etkin çözümler üretebilmesinde ön planda olan faktörlerden bazıları olarak nitelendirilmiştir. Özellikle gençlerdeki problem çözme becerilerindeki yetersizliklerin kötü alışkanlıklar (Platt ve diğ. 1973), sinirlilik ve saldırganlık (Dodge ve Feldman 1990), davranış bozuklukları (Joffe ve diğ. 1990) gibi sorunlara neden olduğu belirtilmektedir. Genç bireylerin problem çözme yaklaşımının zayıf olmasının en önemli sebeplerinden bir tanesinin etkin problem çözüm yollarının tecrübeyle direkt olarak ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Kuzgun (1992), ortaya çıkan bir probleme yaklaşım belirli bir sıralama ile olması gerektiğini belirtmiştir. En önemli ve ilk sıradaki eylem ise problemin doğru olarak tanımlanması olduğu, eğer problemin doğru tanımlanmaz ise çözümün de doğru olmayacağı belirtilmiştir. Bundan sonraki aşamalar ise gerekli bilgilerin toplanması, çözüm alternatiflerinin irdelenmesi ve karar sürecinin doğru bir şekilde yönetilmesi şeklinde olduğu vurgulanmıştır (Mandell 1980).

1.1.3 Yaşam Doyumu

Yaşam doyumunun bireyin kendi yaşantısına karşı gösterdiği duygusal tepki olarak tanımlanabileceği, genel anlamda kişinin belirlediği kriterlere bağlı olarak bu kriterlerin yerine getirilip getirilmeme durumu olduğu, bu tanımlamaya bireyin yaşantısında tüm hayatını etkileyen ev-iş-evlilik yaşamı ve boş zamanları da dâhil olduğu açıklanmıştır (Yalçın 2014).

Literatüre 1961 yılında Neugorten tarafından sunulan yaşam doyum kavramının, hayatın bütünsel olarak ele alınması ile ortaya çıkan tatmin durumu olduğu bildirilmiştir (Terzi 2005). Buradaki kilit noktanın genel memnuniyet ve mutluluk duygusu olduğu, yaşantısını tatmin edici sınırlar içerisinde bulan bireylerin olumsuz duygularının daha az ortaya çıktığı belirtilmiştir (Diener ve diğ. 1985; Diener ve Lucas 1999; Sulda ve Huebner 2006).

Yaşam doyumunun bireyin öznel yargılama sürecinden doğduğu ve kişinin yaşantısının niteliklerinin bir bütün olarak bilişsel ve evrensel anlamda değerlendirmesi olduğu açıklanmıştır (Pavot ve Diener 1993). Yaşam doyumunda belirleyici faktör olarak

kişinin kendisine koyduğu standartlar olduğunu, belirlenen bu standartlar ile bireyin kendi yaşantısını karşılaştırdığını ve hayatından memnuniyet derecesini ortaya koyarak yaşam doyumunu gösterdiği vurgulanmıştır (Virta ve diğ. 2004).

Vara (1999), yaşam doyumunu ile yaşam kalitesi arasında ilişki olduğunu öne sürmüştür. Bireyin yaşam kalitesindeki artışın yaşam doyumunu da arttırdığını ve aralarında doğrusal bir bağ olduğunu, bunun yanında karakter, kültür, kişisel eğilimler ve eğitim gibi faktörlerinde yaşam doyumuna etki ettiğini belirtmiştir (Kim ve diğ. 2014; Myers ve Diener 1995). Bu bağlamda yaşam doyumunu ile alakalı aşağıda yer verilen çeşitli ölçütler ortaya atılmıştır (Kaya 2006):

- Bireyin günlük hayatta yaptığı etkinliklerden keyif alması.
- Bireyin hayatında bir amacının olması ve sorumluluk bilinci ile hareket etmesi.
- Bireyin belirlediği amaçlara ulaşma noktasında inanç ve umudunun olması.
- Sahip olduğu bedensel öğeler ile barışık olması.
- Olumlu bir bakış açısına sahip olması.

1.1.4 Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler

Yaşam doyumunun bireyin yaşadığı çevrenin kültürel, sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre değişebildiği belirtilmiştir. Bunun ile ilgili farklı araştırmacılar çeşitli kategorilendirmeler yapmıştır (Chow 2005; Dolan ve diğ. 2008).

Bireyin çalıştığı ortam veya eğitim gördüğü okul yaşam doyumunu üzerinde direkt etkili olan temel faktörlerin başında gelmektedir. Dikmen (1995) bu kavramların birbirlerini tamamladığını belirtmektedir. İnsanın günlük yaşamının büyük bir kısmını iş ortamına ayırdığı, bu sebeple insanın günlük yaşamına direkt etki eden olaylar ile karşılaşabildiğini, iş ortamında mutlu olan bireyin bu mutluluğunu veya memnuniyetini hayatının diğer alanlarına da taşıyabildiğini, bunun sonucu olarak ev hayatında veya evlilik hayatındaki doyumunun da üst seviyeye çıkarttığını açıklamıştır. Aysan ve Bozkurt'un (2004) yaptıkları çalışmadaki çalışma ortamından memnun olduğunu belirtenlerin yaşam doyumunun, memnun olmadığını belirtenlerden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuda bu durumu desteklediği görülmüştür.

İş ortamının bireyin yaşam doyumunu tetikleyen bir faktör olmasının yanında işsizliğin de yaşam doyumunu negatif yönde etkilediği bilinmektedir. Frey ve Stutzer (2000) işsizliğin

yaşam doyumunu %20'nin üzerinde düşürdüğü yönünde bir çalışma yayınlamışlardır. Ayrıca Türkiye'deki kültürel faktörler göz önünde bulundurulduğunda özellikle erkeklerdeki işsizlik durumunun yaşam doyumunu önemli ölçüde düşüreceği düşünülmektedir. Türkiye'deki işsizlik oranlarına bakıldığında insanların yaşam doyumlarındaki düşüşün temel sebebini oluşturabilecek bir faktör olarak işsizliğin ön plana çıktığı ifade edilmiştir (Torun ve Arıca 2011).

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda bireyin yaptığı işi temel olarak amaçlar edinmesi (kariyer planması vb.), yaşam doyumunu ciddi bir şekilde artırıcı etkiye sahiptir ve işsizliğin getirdiği olumsuz psikolojik etkiden kurtulmasını sağlar (Clark 2003).

Bireyin ekonomik durumu da yaşam doyumunu etkileyen faktörlerden bir tanesidir. Çünkü gelir durumunun yaşam doyumunu ile bağlantılı olması beklenen birçok konu üzerinde de etkisinin olduğu bilinmektedir (Cheung ve Lucas 1990). Yapılan araştırmaların birçoğunda yüksek yaşam doyumuna sahip bireylerin ekonomik durumlarının iyi olduğu yönünde görüşler sunulmuştur (Aydemir 2009; Dumludağ 2013; Marmot 2002). Yüksek gelir grubuna sahip bireylerin istedikleri şeyleri yapmaları daha kolay olabildiği, istediğinde çoğu şeyi yapabilen insanın ise yaşadığı hayattan tatmin olmakta ve mutluluğu artmakta olduğunu, bunun sonucunda da yaşam doyumları arttığı iddaa edilmiştir (Aydemir 2009; Dumludağ 2013; Marmot 2002).

Gelişmiş ülkelerdeki bireylerin yüksek gelir düzeyine sahip olma durumu, gelişmemiş bölgelerde yüksek gelir düzeyine sahip olma durumundan farklıdır. Gelişmemiş bölgelerdeki standartların daha düşük olması ve insanların bakış açılarından kaynaklı olarak gelir durumu yaşam doyumunu noktasında daha fazla etkili olduğu belirtilmiştir (Deaton 2008). Seligman (2002) ise farklı bir bakış açısıyla yüksek gelir grubunda olmanın tek başına yaşam doyumunu için yeterli olamayacağını savunmuştur. Bazı bireyler için ise bu durumun belirli bir gelir seviyesinden sonra tersine dönebildiği belirtilmiştir.

Yaşam doyumunu etkileyen bir başka faktör ise evlilik olduğu, evliliğin iki bireyi sosyal olarak birbirine bağlamakta olduğunu, ayrıca güven, dengeli olma, istikrarlı, destek alma, paylaşma ve huzur gibi duyguları da beraberinde getirdiği belirtilmiştir. Yapılan birçok araştırmada da evliliğin yaşam doyumunu üzerindeki pozitif etkisine vurgu yapılmıştır (Caner

2015; Çelik ve Tümkaya 2012; Haller ve Hadler 2006). Evli bireylerin, hiç evlenmemiş veya boşanmiş bireylere göre daha yüksek yaşam doyum seviyesine sahip olduğu vurgulanmıştır.

Dini inançların da yaşam doyumunu üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Bazı zellikleri ile insanların kötü duygulardan arındırma, iyimserlik katma, umut aşılama ve güven duygusu sağlama gibi katkıları bulunduğu, ibadetlerin yerine getirildiği ortamlarda sosyal açıdan bütünleşmeyi de sağlayarak insanların yaşam doyumunu arttırıcı etkisi bulunduğu belirtilmiştir (Ellison 1991; Toprak 2014).

Yaşam doyumunun sağlık ile yakından ilişkili olduğu, her sağlıklı bireyin hayatta maddiyata dayalı olmayan birçok Şeyi yapabildiğini ve bu yaptıklarından zevk alabildiği için yaşam doyumunun doğal olarak yükselebildiği belirtilmektedir. Bu sebeple bireyin sağlık durumunun yaşam doyumunu üzerinde ciddi etkiye sahip olduğu, hem fiziksel hem psikolojik olarak sağlığı yerinde olan kişilerin kendisini yeterli hissetme eğilimde olduklarını belirtmiş ve yapılan araştırmalar sonucunda hiçbir sağlık problemi olmayan insanlarda yaşam doyumunun daha fazla olduğu görülmüştür. Sporun bu manada yaşam doyumunu üzerinde etkisi olduğu düşünülmüştür. Çünkü düzenli sportif aktivite içerisinde olan bireylerin sağlıklı olma Őansının daha fazla olduğu düzenli spor ile kişinin yaşam doyumunun pozitif etkilenildiği belirtilmiştir (Maher ve diğ. 2014). Öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada rutin fiziksel aktiviteler dışında egzersiz yapan öğrencilerin yaşamlarından daha fazla memnun oldukları görülmüştür (Maher ve diğ. 2014). Ayrıca bahçe işleriyle uğraşmak gibi en basit egzersizler bile yaşam doyumunu olumlu etkileyebilmektedir (Ferrer-i Carbonell ve Gowdy 2007).

Yaşam doyumunu üzerinde pozitif etkisi olan bir başka faktör ise eğitim olarak yer almıştır. Eğitimin dolaylı yollardan da olsa yaşam doyumuna etkisi olduğu, çünkü bilgi ve yeteneklerin insan için bir güç olduğu, her insanın yeteneklerini bilgi ile yoğurursa iyi bir iş sahibi olabileceğini, çok para kazanabileceğini ve belirli bir güce sahip olabileceği belirtilmiş, bunun da ancak iyi bir eğitim ile yapılabileceği ve tüm bunların insanın özgüvenini yükselterek yaşam doyumunu arttırıcı etkiye sahip olduğu iddaa edilmiştir (Blanchflower and Oswald 1994). Buna karşın yapılan farklı çalışmalarda orta düzey eğitime sahip kişilerin yüksek düzey eğitime sahip kişilere oranla yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum da ülkelerin gelişmişlik durumlarına göre de değişebildiği ileri sürülmüştür (Stutzer 2004; Worell 2002).

1.1.5 Literatür Araştırması

Problem çözme becerileri ile alakalı literatür de bazı çalışmalar bulunmaktadır. Fakat problem çözme becerilerine sportif aktivitelerin ve sosyal durumun etkisi üzerine yapılmış çalışma sayısı oldukça azdır. Bu bölümde problem çözme becerileri ile ilgili yapılan yurt içi/ yurt dışı çeşitli çalışmalara yer verilmiştir.

1.1.5.1 Yurt İçi Çalışmalar

Kalafat ve Genç (2007) yaptıkları araştırmada demokratik tutum ile problem çözme becerilerini farklı değişkenler yönünden değerlendirmişlerdir. Araştırmada örneklem olarak Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinin İlköğretim Bölümü (Sınıf Öğretmenliği ABD ve Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD) Yabancı Diller Bölümü (İngilizce ABD) ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 360 öğretmen adayı temel alınmıştır. Bu çalışmada "Demokratik Tutum Ölçeği" (Gözütok 1995) ve "Problem Çözme Envanteri" (Heppner ve Peterson 1982) kullanılmıştır. Kullanılan ölçekten elde edilen verileri ve sonuçları detaylı bir şekilde irdelenmiştir. Sonuç olarak öğretmen adaylarının cinsiyet, öğrenim biçimleri gibi değişkenlere göre görüşleri arasında farklılıklar olduğu fakat öğrenim gördükleri sınıflar, baba eğitim durumu gibi değişkenlere göre değişiklik olmadığı saptanmıştır.

Cenkseven ve Vural (2006)'ın yaptığı çalışmada ise cinsiyet ve düşünme gereksinimi düzeyleri bakımından problem çözme becerilerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Belirtilen değişkenlere göre ergenlerin problem çözme becerileri arasında bir fark olup olmadığı noktasında yapılan bu çalışmada mevcut durum analiz edilmiştir.

Öğretmenler üzerinde yapılan çalışmada iki farklı öğretmenlik branşı göz önünde bulundurulmuş olup müzik eğitimi ana bilim dalı lisan öğrencileri ile rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü lisans öğrencilerinin problem çözme becerileri arasındaki fark analiz edilmiştir. Araştırmada farklı bölümlerde eğitim gören öğrencilerin aldıkları eğitimin problem çözme becerileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu nedenle her iki öğrenci grubunun problem çözme becerisi algılama düzeyleri bazı değişkenlere göre analiz edilmiştir. Survey Yöntemi kullanılarak yapılan bu çalışmada Marmara Üniversitesi Müzik Eğitimi ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nde 2006–2007 öğretim yılında öğrenim gören toplam 162 kişi ankete katılmıştır. Çalışmanın sonucunda Müzik Eğitimi bölümü öğrencilerinin Rehberlik ve

Psikolojik danışmanlık öğrencilerine oranla problem çözme becerileri bakımından yeterliliği daha fazla bulunmuştur. Bu durumun alınan eğitim açısından beklenmedik bir durum olduğu ortaya konmuştur (Otacıoğlu 2007).

Lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelendiği bir başka çalışmada ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark saptanamamıştır. Fakat bu çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha ileri bir problem çözme becerisine sahip oldukları saptanmıştır. Bunun yanında aceleci yaklaşım açısından sayısal ve sosyal alanda okuyan öğrencilerin karşılaştırılması yapılmış ve sayısal bölüm öğrencilerinin problem çözme becerisi açısından daha iyi durumda oldukları gözlemlenmiştir. Fakat planlı yaklaşıma göre tam tersi bir durum söz konusu olduğu ifade edilmiştir (Arslan ve diğ. 2002).

Bilge ve Arslan (2016)'ın yaptığı çalışmada ise ailelerin aylık geliri, akademik başarı, öğrenim görülen bölüm ve yaşanan mekân değişkenleri göz önünde bulundurulmuştur. Öğrenim görülen bölümün sevilmesi, aylık gelirin yükselmesi, akademik başarının artması problem çözme becerileri üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Bunun yanında yaş, cinsiyet gibi açılardan problem çözme becerisi üzerinde anlamlı farklar saptanamamıştır.

1.1.5.2 Yurt Dışı Çalışmaları

Problem çözme becerisi bireyin kişilik özellikleri ile doğrudan ilişkili olduğu, özgüveni yüksek, yaratıcı bakış açısına sahip kişilerin problem çözme becerileri noktasında daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir (Koberg ve Bagnal 1981).

Clum ve Feberro (1994) yaşanan bir stres oluşturan bir yaşantının öncesi ve sonrası üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri arasındaki farkı saptamaya yönelik bir çalışma yapmışlardır. Stres yaratan bir olayın ardından gençlerde intihar düşüncesinin tetiklendiği ve problem çözme becerilerinde düşüşlerin olduğu gözlemlenmiştir.

Heppner ve Anderson (1985) psikolojik uyum ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi irdelemek amacıyla 671 üniversite öğrencisinin içinde bulunduğu bir araştırma yapmışlardır. Problem çözme becerisi açısından ileri seviyede olan bir bireyin psikolojik uyumlarının da yüksek olduğu saptanmıştır.

240 üniversite öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada ise problem çözme sürecinde durum kaygısı incelenmiştir. Bu çalışmada, problem çözme aşamasında üç özellik açısından

farklılaşmalar tespit edilmiştir. Erkek bireylerin, yüksek zeka seviyesindeki bireylerin ve içe dönük karaktere sahip bireylerin durum kaygısını problem çözme sürecinde daha az yaşadıkları tespit edilmiştir (Jerath, Hasija ve Malhotra 1993).

1.1.5.3 Sporun Problem Çözme Yetenekleri Üzerindeki Etkisini İnceleyen Çalışmalar

Sporun problem çözme yeteneklerinin gelişimine olan katkısına yönelik yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre ve konunun önemli olmasına binaen bu konuda yeterli çalışma bulunmamaktadır. Literatürün çoğu, spor dışındaki çalışmalarda pozitif gençlik gelişimine odaklanmaktadır veya genel olarak ders dışı etkinlikleri ele almaktadır; spor, üzerinde çalışılan çok sayıda gençlik deneyiminden yalnızca bir tanesidir. Gençlerde yaşam becerilerini geliştirmek için çok sayıda uygulamalı program başlatılmış ve program danışmanları, sporun kişiliği geliştirdiği veya gençleri daha ileri götüren yaşam becerilerini öğrettiği iddiasını doğrulamak için kanıtlar sunmaya başlamıştır (Feist 1990; Kuru 2003).

Genel psikoloji alanındaki pozitif psikoloji vurgusuyla gençler için spor psikolojisine dair çalışmalar araştırmacılar arasında bir ilgi uyandırmıştır. Bununla birlikte, Maureen Weiss, Ron Smith, Frank Smoll ve Thelma Horn gibi az sayıdaki özel bir grup spor psikolojisi araştırmacısı, pozitif psikolojinin bilinirliğinin az olduğu dönemlerde kendi araştırmalarını yürütmüşler ve 25 yıldır çocukların spordaki sosyal-duygusal gelişimlerini incelemişlerdir. Spor yoluyla yaşam becerileri ve sosyal-duygusal yetkinliklerin gelişimi, konularıyla ilgili yapılan çalışmaların gösterdiği üzere çok ilgi çekici olmuştur (Fraser-Thomas ve diğ. 2005; Gould ve Carson 2008; Petitpas ve diğ. 2005).

Sporun kişisel özelliklere etkisine dair kendine saygının gelişimini ahlaki gelişim ve karakterin hedef belirlemenin kişisel sorumluluk akademik başarı ve okula daha fazla bağlanma ve inisiyatif, liderlik ve ekip çalışması gibi yaşam becerileri konularına odaklanan çeşitli alanlarda araştırmalar yapılmıştır (Bredemeier ve Shields 1986; Eccles ve diğ. 2003; Eccles ve Barber, 1999; Hansen ve diğ. 2003; Hellison ve Cutforth 1997; Miller ve diğ. 1997; Smith ve diğ. 1979; Smoll ve diğ. 1993; Papacharisis ve diğ. 2005). Araştırmacılar sporun genç yaşlarda yaşam becerilerini geliştirme potansiyeline sahip olduğuna yönelik gösteren bulgulara ulaşmışlardır (Holt 2018; Lerner ve diğ. 2005). Yaşam becerilerinin yalnızca problem çözme odaklı değil farklı alanlarda da olabildiğini; örneğin ahlaki gelişimin, akademik başarı ve yaşam becerilerinin gelişimi için uygun ortamların da hazırlanması

gerektiğini, doğru spora veya enstrümana yönlendirme gibi durumların önemli olduğu, sporun doğru bir şekilde yapılmaması durumunda, olumsuz sosyal duygusal büyümenin ve uygunsuz tutum ve davranışların geliştirilebileceğini, ayrıca ders dışı etkinliklerin yararları üzerine yapılan son araştırmalarda (Eccles ve diğ. 2003; Eccles ve Barber 1999; Hansen ve diğ. 2003), sporun takım çalışması, duygusal kontrol, insiyatif kullanma gibi olumlu etkisinin tersine, ahlaki açıdan yanlış olan şeyler yapma baskısı ve alkol kullanımı gibi olumsuz etkisi olan bir etkinlik olduğu da gözlemlenmiştir (DeSensi and Rosenberg 1996; Morgan ve diğ. 2001). Bu bulguların büyük olasılıkla, bazı çocukların ve yetişkinlerin, spor sonuçlarına çok fazla ağırlık vermelerinden kaynaklandığı ve spor eğitim değerlerinin, ilke ve temel program odaklarına göre retorik hale gelmesine neden olduğu düşünülmüştür (DeSensi and Rosenberg 1996; Morgan ve diğ. 2001).Spora katılım yoluyla olumlu gençlik gelişiminin önündeki bir diğer engel ise, gençlik spor antrenörlerinin büyük çoğunluğunun genel olarak yaşam becerileri alanında daha az resmi koçluk eğitimi aldıkları belirtilmiştir (Dolaşır 2006). Sonuç olarak spor her zaman gençliğin pozitif yönde gelişimi için verimli bir zemin teşkil etmeyebileceği bunun nedeni de yetişkin egemenliğine dayalı bir durum söz konusu olduğu iddaa edilmiştir (Walker ve Larson 2006).

Gould ve diğ. (2006 ve 2007) yaptıkları çalışmada, oyuncularına yaşam becerilerini öğretme yetenekleri ile tanınan lise futbol koçlarıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Elde ettikleri sonuçlar koçlarca ifade edilen anlatılar arasında dört faktör grubunun ortak olduğunu ortaya koymuştur. İlk olarak gençlerde yaşam becerilerinin gelişimi ve problem çözme yeteneklerinin olumlu yönde etkilenmesinin yalnızca sportif faaliyetlerdeki motivasyon ve takım çalışmasına bağlı olmadığını, bu noktada antrenörün büyük etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Yani antrenörün yaşam becerileri noktasında gelişmiş yeteneklere sahip olması gerektiğini, ikinci olarak bu antrenörlerin güçlü ilişki kurma becerileri ve liderlik özellikleri gösterdikleri saptanmıştır. Üçüncü olarak antrenörlerin gençlere yaşam becerilerini öğretme noktasında belirli stratejileri bulunması gerektiğini de ve son olarak gençlerin, çevresel faktörlerin (örneğin sosyoekonomik durum) ve diğer bireylerin (örneğin ebeveynler) yaşam becerileri gelişimini etkilediğini ve bu konulara uyum sağlamak, bunlarla başa çıkmak veya çözmek için adımlar attığını gösterdiğini belirtmişlerdir.

Diğer araştırmacılar, spor yoluyla olumlu gençlik gelişimini kolaylaştıran koşullara bakmışlardır. Örneğin, okul sonrası spor programlarında görevli gençlerle çalışma tecrübesine ve araştırmasına dayanarak, pek çok faktörlerin yanı sıra, antrenörlerin gençliğin bireyselliğine saygı duymak, gençliği güçlendirmek, gençliğe fiziksel ve psikolojik olarak güvenli bir ortam sağlamak, gençlerle önemli ilişkiler kurmak ve gençliğe güçlü değerlere dayalı net beklentiler sunmak gibi konulara odaklanmaları gerektiği ifade edilmiştir (Fraser-Thomas ve diğ. 2005; Hellison 2000).

Bugüne kadar, yaşam becerileri araştırmalarının büyük çoğunluğunun, yaşam becerilerinin spora katılım yoluyla geliştirilip geliştirilemeyeceğini belirlemeye odaklanmıştır. Yaşam becerilerinin gençlere nasıl öğretildiği konusunda çok daha az araştırma yapılmıştır. Bu çalışma, yaşam becerilerinin sportif aktivitelere göre gelişip gelişmediğine yönelik bir analizde içinde barındırdığı düşünölmektedir.

2. AMAÇ

Bu araştırmanın amacı Kocaeli bölgesinde ki lise öğrencilerinin spor yapma durumuna göre yaşam doyumu ve problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından inceleyip farklılaşp farklılaşmadığını karşılaştırmaktır. Bir farklılık var ise gençleri spora teşvik edici, sporun okullarda yaygınlaştırılmasına yönelik eğitim kurumlarına ve ailelere önerilerde bulunmak, ayrıca sporun etkisini test etmeye yönelik yeni araştırmalara da veri sunmak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıda ki alt problemlere yanıt aranmıştır.

- Sosyo-demografik değişkenler açısından Problem çözme becerileri ve Yaşam Doyumu ölçek sonuçları bir farklılık göstermektedir?
- Spor yapma durumlarına göre Yaşam Doyumu ve Problem çözme becerileri ölçek sonuçları bir farklılık göstermektedir?
- Problem çözme envanteri Alt boyutları arasında bir ilişki var mıdır?

3. YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma betimsel tipte bir çalışmadır. Araştırma evreni Kocaeli İlinde bulunan liselerde eğitim gören 9-10-11-12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

3.2 Araştırma İzinleri, Örneklem Seçimi ve Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Bu çalışma için tez başlığı kabulü sonrasında öncelikle Kocaeli Üniversitesi insan araştırmaları etik kurulundan KÜ GOKAEK 2018/168 etik kurulu onayı alınmıştır. Etik kurul onayı sonrası Sağlık Bilimleri enstitüsü aracılığıyla Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden de resmi izinler alınmıştır. Araştırma onayları tamamlandıktan sonra Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü resmi web sayfasından çizelge 4.1 ve 4.2 de yer aldığı üzere lise düzeyinde ki okul türleri ve öğrenci sayıları tespit edilmiştir. Kocaeli İli lise öğrencileri evreni belirlendikten sonra, küme örnekleme yöntemi kullanılarak 128 lise düzeyin deki okul evrenini temsilen 37 adet lise örnekleme seçilmiştir. Küme örnekleme tekniğinde, öncelikle bireylerin içinde yer aldıkları grupların, yani kümeler, basit tesadüfî, sistematik ya da tabakalı örnekleme yoluyla seçildiği; küme örnekleme tekniğiyle büyük bir şehri önce bölgelere, sonra mahallelere, sonra sokaklara bölünebildiği, sonunda bir dizi evrenden oluşan bir örneklem elde edilip evreni temsil eden bireyler seçilebildiği, küme örnekleme tekniğinin, evrene giren bütün bireylerin listelenemediği ancak evrenin kendiliğinden alt gruplara ayrılmış olduğu ve bu alt gruplara giren bireylerin listelenebildiği durumlarda son derece kullanışlı olduğu, evrenin türdeşliği (homojenliği) örneklem büyüklüğünü etkilediği ve evrenin araştırılan özellikler açısından birbirine ne kadar benziyorsa, gerekli örneklem o derece küçük olduğu şeklinde tanımlanmıştır.

Küme örnekleme yöntemi ile seçilen liselerin yöneticileri ile iletişime geçilmiş ve okullar tarafından belirlenen gün ve saatlerde öğrencilerle toplantılar yapılmıştır. Araştırmanın amacı açıklandıktan sonra gönüllü katılmak isteyen lise öğrencilerine ölçekler dağıtılmıştır. Ölçekleri cevaplandırmaları için yaklaşık 30 dk süre tanınmıştır. Bu süre sonunda dolduran ölçekler öğrenciler tarafından ortamda bulunan masaya bırakılmıştır. Bütün ölçek doldurma işlemi tamamlandıktan sonra araştırmacı tarafından masada bulunan ölçekler teslim alınmıştır.

Araştırmaya Kocaeli genelinde bulunan toplam 128 lise evreninden 37 lise örneklemini seçilmiştir. Bu liseler türlerine göre; fen, anadolu ve mesleki liseleridir. Ölçek uygulaması yapılan okullardaki toplam ğrenci sayısı 6773'tür. Ankete katılan toplam ğrenci sayısı 1100'dr. Toplam katılım yüzdesi %16.24'tür ve hiçbir ile için bu oran %12'nin altına düşmemiştir. Evren ve örneklemini gösteren ğrenci sayıları izelge 3.1 ve 3.2 de gösterilmiştir.

Çizelge 3.1. Kocaeli İlinde İlçelere Göre Okul Sayıları ve Araştırmaya Dahil Edilen Okulların Sayıları

İlçe Adı	Okul Sayıları				Araştırmaya Dahil Edilen Okul Sayıları			
	Fen	Anadolu	M.T.A.L	Toplam	Fen	Anadolu	M.T.A.L	Toplam
İzmit	3	10	11	24	1	2	2	5
Kartepe	--	3	5	8	--	1	1	2
Gebze	1	7	11	19	1	2	1	4
Gölcük	1	7	5	13	1	1	1	3
Karamürse l	--	2	4	6	--	1	1	2
Kandıra	--	2	2	4	--	1	1	2
Körfez	1	6	7	14	--	2	2	4
Derince	--	5	4	9	--	2	2	4
Dilovası	--	2	4	6	--	1	2	3
Çayırova	1	4	4	9	--	1	2	3
Darıca	1	4	5	10	--	2	1	3
Başiskele	--	2	4	6	--	1	1	2
Toplam	8	54	66	128	3	17	17	37

Çizelge 3.2. Araştırmaya Dahil Edilen Okullardaki Öğrenci Sayıları ve Bu Okullardan Anket Çalışmasına Katılan Öğrenci Sayıları ve Yüzdeleri

İlçe Adı	İlçelere Göre Öğrenci Sayıları	Araştırmaya Katılan Öğrenci Sayıları	%
İzmit	1352	165	12.20
Kartepe	350	67	19.14
Gebze	1240	150	12.10
Gölcük	490	87	17.76
Karamürsel	226	56	24.78
Kandıra	206	50	24.27
Körfez	702	130	18.52
Derince	756	102	13.49
Dilovası	372	85	22.85
Çayırova	369	70	18.97
Darıca	498	82	16.47
Başiskele	212	56	26.42
Toplam	6773	1100	16.24

3.3 Veri toplama araçları

Bu çalışmada 10 soruluk bilgi anketi ile Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen ve geçerliliği ve güvenilirliği Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılan 5 maddelik yaşam doyum ölçeği ve Çam ve Tümkaya (2008) tarafından geliştirilen kişilerarası problem çözme envanteri uygulanmıştır.

3.3.1 Bilgi anketi

Öğrencilere Araştırmacılar tarafından literatür bilgileri ışığında hazırlanan ve yaşam doyumu ile problem çözme becerilerine etki edebilecek sosyo-demoğrafik özellikleri ölçen toplam 10 soruluk kişisel bilgi anketi uygulanmıştır.

3.3.2 Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ)

Araştırmada, cezaevinde ve ailesi yanında kalan ergenlerin yaşam doyumlarını ölçmek amacıyla, Diener ve arkadaşları tarafından 1985 yılında geliştirilen YDÖ – The Satisfaction with Life Scale (SWLS) kullanılmıştır. Yaşam Doyumu Ölçeği, bireylerin yaşamlarından aldıkları doyumunu belirlemek amacıyla geliştirilmiştir.

Ölçek, likert tarzı 7 dereceli (1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kısmen katılıyorum, 4-kararsızım, 5-kısmen katılıyorum, 6-katılıyorum, 7-kesinlikle katılıyorum) 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte hiç bir madde ters puanlanmamaktadır.

Diener ve arkadaşları orjinal çalışmada ölçeğin güvenilirliğini $\alpha=0,87$ olarak, ölçüt bağımlı geçerliliğini ise 0,82 olarak bulmuşlardır. Köker (1991) ölçeğin üç hafta arayla uygulanan test tekrar test tutarlılık katsayısının 0,85 olduğunu saptamıştır. Yetim (1991) de düzeltilmiş split-half değerini 0,75 ve Kuder Richardson-20 değerini ise 0,79 olarak hesaplamıştır. Köker (1991) “Yaşam Doyumu Ölçeği” eğitim örgütlerinde 7’li derecelendirme şeklinde öğretmenlere uygulandığında, katılımcılar seçeneklerin birbirine yakın olduğunu ileri sürerek tepki göstermişlerdir. Bu nedenle, ölçeğin Türkçeye uyarlanması sırasında, özgün formunda yedi basamaklı olan cevap seçeneklerinin Türk kültürüne uygun olmadığı görülmüş ve basamak sayısı beşe indirilmiştir. Basamak sayısı beşe indirilince de ilgili ölçek tekrar İngilizceden Türkçeye uyarlanmıştır. Yapılan araştırmada bu sistemde ölçekteki ifadelerin puanlanması; “Hiç katılmıyorum (1), Çok az katılıyorum (2), Orta düzeyde katılıyorum (3), Büyük oranda katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5)”, şeklindedir. Bu çalışmada ölçeğin güvenilirliği ($\alpha=0,86$) ve test-tekrar test güvenilirliği 0,73 olarak bulunmuştur. Yaşam

doyumunu ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 35, en düşük puan ise 5 'tir. Ölçekten alınan puanın düşük olması yaşam doyumunun düşük olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir. Araştırmada kullanılan Yaşam Doyumu Ölçeği EK-4'de yer almaktadır. Bu çalışma için güvenirlik katsayısı ise cronbach alpha değeri 0.81 'dir

3.3.3 Problem çözme envanteri

Çam ve Tümkaya tarafından geliştirilen envanter 5 alt ölçekten ve toplam elli maddeden oluşmaktadır. Her bir alt ölçeğin en yüksek puan toplamları bireyin puanlarını vermektedir. Envanterin yapılan faktör analizi işleminde kişilerarası problem çözme ile ilgili varyansın toplam değeri % 38.38'ini açıklar ve ölçeğin alt boyutları yapıcı yaklaşım (YY) alt boyutu, karamsar yaklaşım (KY), güvensiz yaklaşım (GY) alt boyutu, sorumsuz yaklaşım (SY) alt boyutu ve ısrarcı-sebatkâr yaklaşım (I-SY) alt boyutları olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlık analizi yapılmış ve değerlerin .67 ile .89-arasında değiştiği, ölçeğin test-tekrar test güvenirlik değerleri ise .67 ile .84 arasındadır (Çam ve Tümkaya 2008). Araştırmada kullanılan Problem Çözme Envanteri EK-3'te yer almaktadır. Bizim çalışmamız için güvenirlik analizi sonucunda cronbach alpha değeri 0.87 olarak bulunmuştur.

3.4 Verilerin Analizi

Analizler SPSS 21 paket programında yapılmış, istatistiksel analiz olarak tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzde dağılımı vb) kullanılmıştır. Ortalama değerler standart sapma ile ortanca değerler ise min-max değerleri ile birlikte verilmiştir ve istatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Normallik dağılımı Kolmogorov Smirnov testi ile incelenmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiği için hipotezlerin test edilmesinde parametrik testler tercih edilmiştir. İkili grupların karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklem T testi, çoklu grupların karşılaştırılmasında ise One Way Anova testi kullanılmıştır. Analizler sonucunda ortaya çıkan farklılaşmanın kaynağını bulmak amacıyla ileri analiz olarak Tukey testi yapılmıştır.

Hipotez testi içeren araştırmaların en sıklıkla kullandığı testlerden birisi de t-testi'dir. Nümerik (sürekli) değişkenlerin (ya da grupların) arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek ya da gözlenen ortalama değer varsayılan ya da öngörülen (ya da önceki araştırmalarda elde edilen) değerden farklı olup olmadığını tespit etmek için

kullanılmaktadır. T – testinin birden fazla versiyonu vardır ve doğru veri yapısına uygun testi seçmek hipotez testinin daha güvenilir sonuçlar vermesi için son derece önemlidir.

4. BULGULAR

Bu bölümde Kocaeli ilinde farklı ilçeler de öğretimlerini sürdüren lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve problem çözme becerileri ölçekleri araştırmacılar tarafından literatür bilgileri ışığında hazırlanan kişisel bilgi formu ile ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

4.1 Öğrencilerin Sosyo ve Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya 1100 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalaması $16,96 \pm 0,99$ (15-18 yıl) olup öğrencilerin 672'si kız (%61.21), 428'i (%38.78) erkeklerden oluşmaktadır. 1100 öğrenciden 349'u (% 31.63) 9. sınıfa, 439'u (% 39.81) 10. sınıfa, 167'si (% 15.18) 11. sınıfa ve 148'i (% 13.18) 12. sınıfa gitmektedir. Ankete katılan öğrencilerin birçoğunun lise eğitimine yeni başlayan bireylerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin kişisel özelliklerine ve eğitim durumlarına ait veriler Çizelge 4.1'de verilmiştir.

Ebeveynlerin eğitim durumları açısından inceleme yapıldığında öğrencilerin 358'inin (% 32.45) annesi ve 200'ünün (% 18) babası ilkokul mezunu, 305'inin (% 27.63) annesi ve 299'unun (% 27) babası ortaokul mezunu, 297'sinin (% 26.9) annesi ve 378'inin (%34.18) babasının lise mezunu, son olarak 140'ının (% 12.72) annesi ve 223'ünün (% 20.18) babasının üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ailelilerinin eğitim durumuna ait bilgiler çizelge 4.1'de verilmiştir.

Yapılan ankette öğrencilerin ailelerine ait ekonomik gelir skalası beş aralıktan oluşmaktadır. Ailesi 2000 TL ve altı kazanan öğrenci sayısı 156 (% 14), 2001-2500 arası 234 (% 21), 2501-3000 arası 243 (%22), 3001-3500 arası 167 (%15), 3501 ve üzeri ise 300'dür (% 27). Belirlenen gelir aralıklarında ailelerin gelir durumunda her bir aralığa düşen aile sayısı birbirine yakın oranlarda gözükmektedir. Türkiye'de açlık sınırının 2.107 TL olduğu Türk-İş tarafından açıklanmıştır (<http://www.turkis.org.tr/NISAN-2019-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d221748>). Buna göre ankete katılan öğrencilerin ailelerinin yaklaşık %15'i (156 aile) açlık sınırının altında bir ekonomik gelire sahiptir. Öğrencilerin ailelerine ait gelir durumuna ait genel bilgiler Çizelge 5.1'de bulunmaktadır.

Öğrencilere yöneltilen düzenli bir spor etkinliği yapıp yapmadıklarına dair soruya öğrencilerin % 39.6'sı (n=437) evet cevabı verirken %60.2'si (n=663) hayır cevabı vermiştir. Spor ile ilgilenen 437 öğrenciden 366'sı ile lisanslı sporcudur.

Çizelge 4.1. Lise Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Değerleri

	Değişkenler	N	%
Yaş	15	443	42.51
	16	309	29.65
	17	195	18.71
	18	95	9.12
Cinsiyet	Kız	643	61.71
	Erkek	399	38.29
Sınıf	9. Sınıf	335	32.15
	10. Sınıf	416	39.92
	11. Sınıf	153	14.68
	12. Sınıf	138	13.24
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	333	31.96
	Ortaokul	291	27.93
	Lise	281	26.97
	Üniversite	137	13.15
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	185	17.75
	Ortaokul	281	26.97
	Lise	356	34.17
	Üniversite	220	21.11
Ailenin Aylık Geliri	2000 TL ve altı	153	14.68
	2001-2500 TL	219	21.02
	2501-3000 TL	228	21.88
	3001-3500 TL	152	14.59
	3500 TL ve üzeri	290	27.83
Düzenli Olarak Yapılan Bir Spor	Var	404	38.77
	Yok	638	61.23
	Toplam	1042	100.00

4.2 Problem Çözme Becerileri Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Problem çözme envanterinde bulunan altboyutlar arasındaki ilişkiyi gösteren bilgiler Çizelge 4.2’de görülmektedir. Yapıcı yaklaşım boyutu ile İsrarcı-sebatkar yaklaşım altboyutu arasında pozitif yönlü orta düzeyli bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Karamsar yaklaşım ile güvensiz yaklaşım ve karamsar yaklaşım ile sorumsuz yaklaşım arasında da benzer bir ilişki sözkonusudur. Güvensiz yaklaşım ile sorumsuz yaklaşım arasında da orta düzeyli pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Yapıcı yaklaşım ile sorumsuz yaklaşım arasındaki ilişki düşük düzeylidir. Aynı şekilde sebatkâr yaklaşım ile sorumsuz yaklaşım arasında da pozitif fakat

düşük düzeyli bir ilişki söz konusudur. Buna göre olumlu özellikleri temsil eden faktörler ile olumsuz özellikleri temsil eden faktörler arasında tersine bir ilişki söz konusudur. Aynı tip özellikleri barındıran boyutlar ise doğrusal bir ilişkiye sahiptir.

Çizelge 4.2. Problem Çözme Ölçeği Alt Boyutlarının Birbirleri İle İlişkileri

Alt Boyut	Yapıcı Yaklaşım (YY)	Karamsar Yaklaşım (KY)	Güvensiz Yaklaşım (GY)	İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım (İSY)	Sorumsuz Yaklaşım (SY)
Yapıcı Yaklaşım (YY)	-	0.205**	0.217**	0.542**	0.053*
Karamsar Yaklaşım (KY)		-	0.513**	0.231**	0.439**
Güvensiz Yaklaşım (GY)			-	0.448**	0.444**
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım (İSY)				-	0.166**
Sorumsuz Yaklaşım (SY)					-

**p<0.01 *p<0.05 N=1100

4.3 Öğrencilerin Sosyo ve Demografik Özelliklerine Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmaya katılan lise öğrencilerinin Sosyo Demografik özelliklerine göre yaş, cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim seviyesi, gelir durumu, spor yapma durumu ve spor yapıyor ise lisanslı olup olmama gibi özelliklerine bakılmıştır. Bu özellikler ayrı ayrı tablollaştırılarak sunulmuştur.

4.3.1 Öğrencilerin Yaşlarına Göre Problem Çözme Becerileri Açısından Anlamlı Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Lise öğrencilerinin yaşları açısından problem çözme becerileri arasında herhangi bir farkın olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve elde edilen sonuçlar Çizelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge incelendiğinde öğrencilerin problem çözme becerilerinin yaşlarına göre kendine karamsar yaklaşım alt boyutunda ($F \leq 4.304$, $p < 0.05$) anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir.

Bu farklılaşmanın hangi değişkenler arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey (varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir) testi yapılmış ve karamsar yaklaşım alt boyutunda 15 yaş grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarının 17 yaş grubundaki öğrencilere göre anlamlı şekilde daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Burada 15 yaşındaki bir ergenin 17 yaşındaki bir ergene göre daha az karamsar olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ergenliğin en yoğun hissedildiği 17 yaş döneminde gençlerin yaşam kaygılarının artışı olabilir.

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutunda öğrencilerin problem çözme becerilerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmaya sahip olduğu bulunmuştur ($F = 3.774$, $p < 0.05$). 15 yaş grubundaki öğrencilerin 18 yaş grubundaki öğrencilere göre puan ortalamaları daha düşüktür. 18 yaşındaki gençlerin erken yaşlara oranla problemlerin çözümü için daha fazla gayret gösterdikleri söylenebilir. İsrarcı sebatkâr yaklaşım açısından yaş arttıkça ortalama artmaktadır. Yani gençlerde yaş ilerledikçe problemlere karşı daha sabırlı davranış ortaya çıkabiliyor.

Bunun yanında yapıcı yaklaşım ($F = 0.998$, $p > 0.05$), güvensiz yaklaşım ($F = 1.34$, $p > 0.05$) ve sorumsuz yaklaşım ($F = 1.086$, $p > 0.05$) alt boyutlarında herhangi bir farklılaşma yaş gruplarına göre herhangi bir anlamlı farklılaşma bulunmamıştır.

Çizelge 4.3. Öğrencilerin Yaş Değişkeni Açısından Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Varyans Analizleri.

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yapıcı Yaklaşım	15 ¹	443	46,42	11,002			
	16 ²	309	45,86	10,872	0.998	0.393	
	17 ³	195	46,08	10,645			
	18 ⁴	95	44,28	12,703			
Karamsar Yaklaşım	15 ¹	443	30,77	10,654			
	16 ²	309	32,17	11,158	4.304	0.005	1--3
	17 ³	195	34,13	11,687			
	18 ⁴	95	31,34	11,358			
Güvensiz Yaklaşım	15 ¹	443	21,38	7,309			
	16 ²	309	21,94	7,074	1.34	0.269	
	17 ³	195	22,54	7,130			
	18 ⁴	95	21,49	6,746			
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	15 ¹	443	22,14	6,153			
	16 ²	309	22,76	6,472	3.774	0.01	1--4
	17 ³	195	23,38	6,212			
	18 ⁴	95	24,24	6,992			
Sorumsuz Yaklaşım	15 ¹	443	13,59	4,214			
	16 ²	309	14,15	4,440	1.086	0.354	
	17 ³	195	13,91	4,236			
	18 ⁴	95	13,67	4,542			

4.3.2 Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin problem çözme becerileri açısından cinsiyetlerine bağlı anlamlı farklılaşma olup olmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi uygulanarak sonuçlar Çizelge 4.4'te gösterilmiştir. Elde edilen bulgular üzerinden çizelge yorumlanmıştır.

Çizelge incelendiğinde öğrencilerin problem çözme becerilerinin İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım ($t=2.661$, $p<0.05$) ve sorumsuz yaklaşım ($t=-2.517$, $p<0.05$) alt boyutlarında anlamlı şekilde farklılaştıkları belirlenmiştir.

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutunda farklılaşmanın sebebini belirlemek için aritmetik ortalamalara göz önünde bulundurulmuş olup kızların aritmetik ortalamasının $X=22.34$ ve erkeklerin aritmetik ortalamasının $X=23.41$ olduğu ve kızların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır.

Sorumsuz yaklaşım alt boyutunda erkeklerin aritmetik ortalamasının $X = 14.24$ ve kızların aritmetik ortalamasının $X = 13.56$ olduğu ve kızların puan ortalamalarının erkeklerle göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur.

Bunların yanında yapıcı yaklaşım alt boyutunda ($t = -0.053$, $p > 0.05$), ve karamsar yaklaşım alt boyutunda ($t = -1.369$, $p > 0.05$) ve güvensiz yaklaşım alt boyutunda ($t = 1.525$, $p > 0.05$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Çizelge 4.4. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Problem Çözme Becerileri Ölçeği Ortalamaları Analizi.

	Değişken	N	X	Ss	t	P
Yapıcı Yaklaşım	Kız	643	45.98	10.729	-0.053	0.958
	Erkek	399	46.02	11.597		
Karamsar Yaklaşım	Kız	643	31.49	10.715	-1.369	0.171
	Erkek	399	32.48	11.731		
Güvensiz Yaklaşım	Kız	643	22.03	7.459	1.525	0.128
	Erkek	399	21.36	6.638		
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	Kız	643	22.34	6.252	-2.661	0.008
	Erkek	399	23.41	6.495		
Sorumsuz Yaklaşım	Kız	643	13.56	4.452	-2.517	0.012
	Erkek	399	14.24	4.060		

4.3.3 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf bazında problem çözme becerileri açısından yapılan karşılaştırmada sınıflara göre gruplanmış öğrenciler arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Çizelge 4.5'te detaylı bir biçimde verilmiştir.

Çizelge 4.5'e göre öğrencilerin sınıf düzeylerine göre problem çözme becerileri açısından karamsar yaklaşım ve İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutlarında anlamlı farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Karamsar yaklaşım alt boyutunda ($F = 3.641$, $p < 0.05$) 9. sınıf öğrencileri problem çözme becerileri açısından 11. Sınıf öğrencilerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. 9. sınıf öğrencilerinin puanlarının aritmetik ortalaması 11. Sınıf

öğrencilerine göre daha düşüktür. Bu farkın hangi değişkenler arasında olduğunu saptamak amacı ile Tukey testi kullanılmıştır. Çünkü varyanların homojen dağıldığı belirlenmiştir.

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutu ($F=3.909$, $p<0.05$) açısından ise 10. Sınıf ve 12. Sınıf öğrencileri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. 10. sınıf öğrencilerinin İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşımından aldıkları puanların aritmetik ortalaması 22.01 iken 12 sınıf öğrencilerinde bu değer 24.37 olarak bulunmuştur. Buradaki sonuçlar yaş ile ilgili yapılan analize benzerdir. Çünkü sınıf yaş ile doğru orantılı olarak artmaktadır.

Buna karşın yapıcı yaklaşım (0.118 , $p>0.05$), güvensiz yaklaşım (0.389 , $p>0.05$) ve sorumsuz yaklaşım (0.850 , $p>0.05$) alt boyutları açısından değişkenler arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 4.5. Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizleri.

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yapıcı Yaklaşım	9. Sınıf ¹	335	46,65	11,088			
	10. Sınıf ²	416	45,52	11,062	1.846	0.118	
	11. Sınıf ³	153	44,85	9,959			
	12. Sınıf ⁴	137	46,99	12,008			
Karamsar Yaklaşım	9. Sınıf ¹	335	30,89	10,770			
	10. Sınıf ²	416	31,59	10,732	3.641	0.006	1--3
	11. Sınıf ³	153	34,10	11,467			
	12. Sınıf ⁴	137	32,41	12,250			
Güvensiz Yaklaşım	9. Sınıf ¹	335	21,94	7,161			
	10. Sınıf ²	416	21,26	7,384	1.033	0.389	
	11. Sınıf ³	153	22,46	6,812			
	12. Sınıf ⁴	137	22,17	6,830			
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	9. Sınıf ¹	335	23,07	6,048			
	10. Sınıf ²	416	22,01	6,638	3.909	0.004	2--4
	11. Sınıf ³	153	22,63	5,987			
	12. Sınıf ⁴	137	24,37	6,410			
Sorumsuz Yaklaşım	9. Sınıf ¹	335	13,87	4,313			
	10. Sınıf ²	416	13,77	4,222	0.342	0.85	
	11. Sınıf ³	153	14,07	4,172			
	12. Sınıf ⁴	137	13,56	4,788			

4.3.4 Anne Eğitim Seviyesine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Her bir öğrencinin annesinin eğitim durumunun problem çözme becerileri açısından yapılan karşılaştırmada öğrenciler arasında anlamlı farklılaşmaya neden olup olmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Çizelge 4.6’da detaylı bir biçimde verilmiştir.

Çizelge 4.6’ya göre öğrencilerin annelerinin eğitim seviyelerine göre problem çözme becerileri açısından yapıcı yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Yapıcı yaklaşım alt boyutunda ($F=4.078$, $p<0.05$) annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerileri açısından, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlemlenmektedir. Annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin yapıcı yaklaşım değişkeni puanlarının aritmetik ortalaması annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin aritmetik ortalamasına göre daha yüksektir. Bu farkın hangi değişkenler arasında olduğunu saptamak amacı ile Tukey testi kullanılmıştır. Çünkü varyansların homojen dağıldığı belirlenmiştir.

Buna karşın, İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutu ($F=2.033$, $p>0.05$) , karamsar yaklaşım alt boyutu ($F=0.962$, $p>0.05$), güvensiz yaklaşım alt boyutu (1.567 , $p>0.05$) ve sorumsuz yaklaşım (0.391 , $p>0.05$) alt boyutu açısından değişkenler arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 4.6. Anne Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizi

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yapıcı Yaklaşım	İlkokul ¹	333	44.20	11.149			
	Ortaokul ²	291	46.07	10.630	4.078	0.003	1--3
	Lise ³	281	47.26	11.062			1--4
	Üniversite ⁴	136	47.68	11.273			
Karamsar Yaklaşım	İlkokul ¹	333	32.10	10.553			
	Ortaokul ²	291	31.68	11.404	0.962	0.428	
	Lise ³	281	31.10	10.769			
	Üniversite ⁴	136	33.28	12.498			
Güvensiz Yaklaşım	İlkokul ¹	333	22.26	7.375			
	Ortaokul ²	291	21.42	6.788	1.567	0.181	
	Lise ³	281	21.16	6.859			
	Üniversite ⁴	136	22.63	7.911			
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	İlkokul ¹	333	22.08	6.427			
	Ortaokul ²	291	22.99	5.985	2.033	0.088	
	Lise ³	281	22.97	6.373			
	Üniversite ⁴	136	23.48	6.867			
Sorumsuz Yaklaşım	İlkokul ¹	333	13.80	4.244			
	Ortaokul ²	291	14.07	4.134	0.391	0.815	
	Lise ³	281	13.63	4.364			
	Üniversite ⁴	136	13.76	4.793			

4.3.5 Baba Eğitim Seviyesine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Her bir öğrencinin babasının eğitim durumunun problem çözme becerileri açısından yapılan karşılaştırmada öğrenciler arasında anlamlı farklılaşmaya neden olup olmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Çizelge 4.7’de detaylı bir biçimde verilmiştir.

Çizelge 4.7’ye göre öğrencilerin babalarının eğitim seviyelerine göre problem çözme becerileri açısından yapıcı yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir. Yapıcı yaklaşım alt boyutunda ($F=4.001$, $p<0.05$) babası üniversite mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerileri açısından, babası ilkokul mezunu olan öğrencilere göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı gözlemlenmektedir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin yapıcı yaklaşım değişkeni puanlarının aritmetik ortalaması babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin

aritmetik ortalamasına göre daha yüksektir. Bu farkın hangi değişkenler arasında olduğunu saptamak amacı ile Tukey testi kullanılmıştır (Varyansların homojen dağıldığı saptanmıştır).

Buna karşın, İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutu ($F=0.974$, $p>0.05$), karamsar yaklaşım alt boyutu ($F=0.070$, $p>0.05$), güvensiz yaklaşım alt boyutu (1.447 , $p>0.05$) ve sorumsuz yaklaşım (0.187 , $p>0.05$) alt boyutu açısından değişkenler arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Çizelge 4.7. Baba Eğitim Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizleri.

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yapıcı Yaklaşım	İlkokul ¹	185	44.03	11.569			
	Ortaokul ²	281	45.47	10.985	4.001	0.003	1--4
	Lise ³	356	46.59	10.781			
	Üniversite ⁴	215	47.61	10.830			
Karamsar Yaklaşım	İlkokul ¹	185	32.11	12.061			
	Ortaokul ²	281	31.95	11.084	0.07	0.991	
	Lise ³	356	31.69	10.771			
	Üniversite ⁴	215	31.88	10.921			
Güvensiz Yaklaşım	İlkokul ¹	185	21.49	7.597			
	Ortaokul ²	281	21.83	6.938	1.447	0.216	
	Lise ³	356	21.70	7.099			
	Üniversite ⁴	215	21.89	7.131			
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	İlkokul ¹	185	22.58	6.806			
	Ortaokul ²	281	22.52	5.849	0.974	0.421	
	Lise ³	356	22.73	6.348			
	Üniversite ⁴	215	23.12	6.573			
Sorumsuz Yaklaşım	İlkokul ¹	185	13.74	4.506			
	Ortaokul ²	281	13.89	4.113	0.187	0.945	
	Lise ³	356	13.74	4.398			
	Üniversite ⁴	215	13.96	4.331			

4.3.6 Ailesinin Aylık Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumunun problem çözme becerileri açısından yapılan karşılaştırmada öğrenciler arasında anlamlı farklılaşmaya neden olup olmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlar Çizelge 4.8'de detaylı bir biçimde verilmiştir ve daha sonra tablo özetlenmiştir.

Çizelgeden elde edilen veriler ışığında öğrencilerin ailelerinin gelir durumlarının öğrencilerin problem çözme becerileri açısından anlamlı farklılaşmaya neden olmadığı bulunmuştur. Yapıcı yaklaşım ($F=0.998$, $p>0.05$), karamsar yaklaşım ($F=1.304$, $p>0.05$), güvensiz yaklaşım ($F=0.340$, $p>0.05$), İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım ($F=1.774$, $p>0.05$) ve sorumsuz yaklaşım ($F=1.086$, $p>0.05$) alt boyutlarında yapılan karşılaştırmalarda her bir değişken için bulunan aritmetik ortalamaların birbirine çok yakın olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.8. Ailenin Ekonomik Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Varyans Analizleri.

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yapıcı Yaklaşım	2000 ve altı	153	44.90	11.004			
	2001-2500	219	44.94	11.187	0.998	0.393	
	2501-3000	228	46.88	11.442			
	3001 ve üzeri	152	46.41	9.349			
Karamsar Yaklaşım	2000 ve altı	153	32.73	10.620			
	2001-2500	219	31.59	10.759	1.304	0.800	
	2501-3000	228	31.55	11.601			
	3001 ve üzeri	152	32.34	11.143			
Güvensiz Yaklaşım	2000 ve altı	153	22.41	6.805			
	2001-2500	219	21.59	7.088	0.34	0.585	
	2501-3000	228	21.45	6.898			
	3001 ve üzeri	152	21.34	7.662			
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	2000 ve altı	153	22.37	6.057			
	2001-2500	219	22.41	6.146	1.774	0.213	
	2501-3000	228	23.63	6.144			
	3001 ve üzeri	152	22.57	6.666			
Sorumsuz Yaklaşım	2000 ve altı	153	13.80	4.098			
	2001-2500	219	13.34	4.157	1.086	0.387	
	2501-3000	228	13.87	4.553			
	3001 ve üzeri	152	14.16	4.163			

4.3.7 Öğrencinin Düzenli Spor Etkinliği Yapıp Yapmamasına Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin problem çözme becerileri açısından spor yapıp yapmama durumlarına bağlı anlamlı farklılaşmaların ortaya çıkıp çıkmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi uygulanarak sonuçlar Çizelge 4.9'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgular üzerinden Tablo yorumlanmıştır.

Çizelge 4.9 analiz edildiğinde öğrencilerin problem çözme becerilerinin spor yapıp yapmama durumuna göre İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım ($t=2.940$, $p<0.05$) ve sorumsuz yaklaşım ($t=-2.743$, $p<0.05$) alt boyutlarında anlamlı şekilde farklılaştıkları belirlenmiştir.

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutunda farklılaşmanın sebebini belirlemek için aritmetik ortalamalara göz önünde bulundurulmuş olup spor yapanların aritmetik ortalamasının $X = 23.48$ ve spor yapmayanların aritmetik ortalamasının $X = 22.26$ olduğu ve spor yapanların puan ortalamalarının spor yapmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Sorumsuz yaklaşım alt boyutunda spor yapanların aritmetik ortalamasının $X = 14.29$ ve spor yapmayanların aritmetik ortalamasının $X = 13.53$ olduğu ve spor yapmayanların puan ortalamalarının spor yapanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bunların yanında yapıcı yaklaşım alt boyutunda ($t = 0.981$, $p>0.05$), ve karamsar yaklaşım alt boyutunda ($t = 0.531$, $p>0.05$) ve güvensiz yaklaşım alt boyutunda ($t= -1.644$, $p>0.05$) spor yapıp yapmama durumuna göre anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Çizelge 4.9. Spor Yapıp Yapmama Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Arası Fark Analizi (t testi) Sonuçları

	Değişken	N	X	Ss	t	P
Yapıcı Yaklaşım	Spor Yapıyor	404	46.45	11.404	0.981	0.327
	Spor Yapmıyor	637	45.76	10.782		
Karamsar Yaklaşım	Spor Yapıyor	404	32.12	11.978	0.531	0.595
	Spor Yapmıyor	637	31.73	10.532		
Güvensiz Yaklaşım	Spor Yapıyor	404	21.30	7.422	-1.644	0.100
	Spor Yapmıyor	637	22.05	6.947		
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	Spor Yapıyor	404	23.48	6.823	2.940	0.003
	Spor Yapmıyor	637	22.26	5.980		
Sorumsuz Yaklaşım	Spor Yapıyor	404	14.29	4.343	2.743	0.005
	Spor Yapmıyor	637	13.53	4.280		

4.3.8 Öğrencinin İlgilendiği Spor Türüne ve Lisanslı Olup Olmamasına Göre Problem Çözme Becerileri Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin problem çözme becerileri ilgilendiği spor türü ve lisans durumlarına bağlı anlamlı farklılaşmaların ortaya çıkıp çıkmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi uygulanarak sonuçlar Çizelge 4.10'da ve 4.11'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgular üzerinden yorumlamalar yapılmıştır.

Çizelge 4.10 analiz edildiğinde spor yapan gençlerin lisanslı ya da lisansız olması arasında problem çözme becerileri alt boyutları açısından önemli bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde ilgilenilen spor dalına göre yapılan analize göre problem çözme becerilerinde herhangi anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Çizelge 4.11'de görüldüğü üzere basketbol, futbol ve voleybol sporları açısından yapılan değerlendirmede gençlerin herhangi bir problem çözme becerisi altboyutunda anlamlı bir farklılığa sahip ortalamaya sahip değildir. Sadece sorumsuz yaklaşım altboyutunda futbol sporu ile ilgilenen gençlerin ortalaması diğer iki spor dalına göre biraz daha fazla gözükmektedir.

Çizelge 4.10. Spor Yapıp Yapamama Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Arası Fark Analizi (t testi) Sonuçları

	Değişken	N	X	Ss	t	P
Yapıcı Yaklaşım	Lisanslı	210	46.99	11.454	-0.851	0.396
	Lisanssız	194	48.53	10.560		
Karamsar Yaklaşım	Lisanslı	210	33.78	12.093	0.498	0.621
	Lisanssız	194	32.90	10.681		
Güvensiz Yaklaşım	Lisanslı	210	21.79	6.887	-1.651	0.103
	Lisanssız	194	23.65	7.064		
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	Lisanslı	210	23.92	6.583	0.509	0.607
	Lisanssız	194	23.39	6.419		
Sorumsuz Yaklaşım	Lisanslı	210	14.97	4.253	1.054	0.124
	Lisanssız	194	13.84	4.656		

Çizelge 4.11. Spor Türüne Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerileri Ortalamaları Arasındaki Farkın Analizi (t testi) Sonuçları

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yapıcı Yaklaşım	Basketbol	31	48.58	13.413			
	Futbol	110	45.86	10.704	1.733	0.18	
	Voleybol	58	49.10	12.171			
Karamsar Yaklaşım	Basketbol	31	31.45	12.038			
	Futbol	110	33.44	11.006	0.611	0.544	
	Voleybol	58	34.43	14.054			
Güvensiz Yaklaşım	Basketbol	31	21.03	7.459			
	Futbol	110	21.52	6.192	0.229	0.796	
	Voleybol	58	22.02	7.323			
İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım	Basketbol	31	25.39	7.548			
	Futbol	110	23.80	6.334	0.723	0.487	
	Voleybol	58	24.03	6.283			
Sorumsuz Yaklaşım	Basketbol	31	13.10	4.475			
	Futbol	110	15.07	4.061	2.545	0.081	
	Voleybol	58	14.90	4.855			

4.4 Kişisel ve Sosyal Özellikleri Açısından Öğrencilerin Yaşam Doyum Ölçeği Ortalamalarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde lise öğrencilerinin yaşam doyum özelliklerinin kişisel ve sosyal özellikleri açısından incelenmesi yapılmış ve analiz sonucunda elde edilen bulgular özetlenerek tablolatırılmıştır.

Lise öğrencilerinin yaşları, okudukları sınıfları, anne ve baba eğitim düzeyleri, ailesinin aylık gelirleri, açısından yaşam doyum ölçeği boyutları bakımından herhangi bir farkın olup olmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve elde edilen sonuçlar Çizelge 4.12’de verilmiştir.

Çizelge 4.12. Katılımcıların Sosyo Demografik Değişkenlerine Göre Yaşam Doyumu Ölçeği Ortalamaları Varyans Analizi

	Değişken	N	X	Ss	F	P	Fark
Yaş	15 ¹	443	16.03	4.984	1.478	0.219	
	16 ²	309	15.83	4.770			
	17 ³	195	15.85	4.601			
	18 ⁴	95	14.87	5.032			
Sınıf	9. Sınıf ¹	335	16.15	4.971	0.477	0.878	
	10. Sınıf ²	416	15.79	4.777			
	11. Sınıf ³	153	15.47	4.830			
	12 Sınıf ⁴	138	15.63	4.869			
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul ¹	333	15,16	4,882	4.790	0.003	
	Ortaokul ²	291	15,73	4,758			1--3
	Lise ³	281	16,27	4,678			1--4
	Üniversite ⁴	137	16,80	5,172			
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul ¹	185	14.41	4.984	9.121	0.000	1--2
	Ortaokul ²	281	15.53	4.617			1--3
	Lise ³	356	16.29	4.803			1--4
	Üniversite ⁴	220	16.67	4.882			2--4
Aylık Gelir	2000 ve altı ¹	153	14.23	4.521	10.258	0.000	
	2001-2500 ²	219	15.05	4.838			1--3
	2501-3000 ³	228	16.12	4.762			1--4
	3001-3500 ⁴	152	15.94	4.523			1--5
	3501 ve Üzeri ⁵	290	16.99	4.991			2--5
Spor Türü	Basketbol ¹	31	16.87	5.427	0.192	0.875	
	Futbol ²	110	17.45	4.633			
	Voleybol ³	58	17.22	4.588			

Çizelge 4.12 incelendiğinde öğrencilerin yaşam doyum algılarının herhangi bir boyutta yaş faktörüne göre anlamlı bir farklılaşmaya sahip olmadığı görülmektedir (F= 1.478, p>0.05). Benzer bir durum öğrencilerin okudukları sınıf içinde geçerlidir. Çünkü bu faktöre göre de anlamlı bir farklılaşma tespit edilmemiştir (F=0.477, p=0.878). Bu bağlamda yaş ve sınıf değişkeninin öğrencilerin yaşam doyumları üzerinde etkili olmayan değişkenler olduğu söylenebilir.

Anne eğitim durumuna göre yapılan testte ise anlamlı farklılaşmalar olduğu görülmektedir. Annesi üniversite ve lise mezunu olan gençlerdeki yaşam doyumunun anne eğitim düzeyi ilkökul seviyesinde olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve anlamlı bir

şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=4,7790$, $p=0.003$). Baba eğitim düzeyine göre yapılan incelemede ise İlkokul mezunu babaya sahip öğrencilerin yaşam doyumları ortaokul ve üzeri eğitime sahip babaya sahip öğrencilere göre anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır ($F=9.121$, $p=0.000$). Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin yaşam doyum ortalamaları babası ortaokul ve üzeri olan öğrencilere göre daha düşüktür. Bunun yanında babası ortaokul mezunu öğrencilerin yaşam doyum ortalamaları babası lise ve üniversite mezunu olanlara göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ortaokul mezunu babaya sahip gençlerin yaşam doyum ortalamaları lise ve üniversite mezunu babaya sahip öğrencilere göre daha düşüktür.

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri üzerinden yapılan incelemeye göre ise düşük gelire sahip ailelerin çocukları ile daha yüksek gelire sahip ailelerinin çocukların yaşam doyum ortalamaları arasında anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir. Buna göre aylık geliri 2000 TL ve altında olan ailelerin çocuklarının yaşam doyum ortalamaları aylık geliri 2500 TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının yaşam doyum ortalamalarına göre düşüktür. Bunun yanında aylık geliri 2001-2500 TL arasında olan ailelerin çocuklarının yaşam doyum ortalamaları, aylık geliri 3500 TL ve üzeri olan ailelerin çocuklarının yaşam doyum ortalamalarına göre daha düşüktür ($F=10.258$, $p=0.000$).

Buna karşın spor türü noktasında yaşam doyumu açısından anlamlı farklılaşmalar bulunmamaktadır. Anket çalışmasında spor türü açık uçlu olarak sorulmasına rağmen bir çok spor türünün örneklem büyüklüğü çok düşük kalmıştır (<10). Bu sebeple örneklem büyüklüğü 30 ve üzeri olan sporlar irdelenmiştir. Bu sporlar basketbol, futbol ve voleyboldur. Fakat spor türü değişkenine bağlı olarak yaşam doyumunda herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır. Fakat anlamlı olmasada en düşük ortalamaya basketbol, en yüksek ortalamaya futbol oynayan gençler sahiptir.

Varyanslar tüm değişkenler için homojen dağılmaktadır. Bu sebeple değişkenler arasındaki farklılaşmayı görebilmek amacı ile tek yönlü varyans analizinin yanında Tukey testi kullanılmıştır.

Öğrencilerin yaşam doyumu algısı açısından cinsiyet ve spor yapıp yapmama durumlarına bağlı anlamlı farklılaşmaların ortaya çıkıp çıkmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi uygulanarak sonuçlar Çizelge 4.13'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgular üzerinden tablo yorumlanmıştır.

Çizelge 4.13. Öğrencilerin Cinsiyet ve Spor Durumlarına Göre Yaşam Doyum Ortalamaları Analizleri

	Değişken	N	X	Ss	t	P
Cinsiyet	Kız	643	15.56	4.730	-2.370	0.018
	Erkek	387	16.29	5.041		
Spor	Spor Yapıyor	404	16.57	4.825	3.901	0.000
	Spor Yapmıyor	637	15.37	4.825		
Lisans	Var	210	16.21	4.755	0.144	0.839
	Yok	194	15.87	4.865		

Test sonuçları analiz edildiğinde yaşam doyum algısının hem cinsiyet hem de spor yapıp yapmama durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Kız öğrencilerin erkeklere göre anlamlı bir şekilde yaşam doyum ortalamalarının düşük olduğu görülmektedir. Bunun yanında spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre yaşam doyum ortalamaları anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Spor yapan öğrencilerin yaşam doyum ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Fakat yapılan spor ile profesyonel olarak ilgilenilmesi yada amatör şekilde yapılması yaşam doyumunu bakımından herhangi bir farklılaşmaya neden olmamaktadır. Lisanslı sporcuların ortalamaları daha yüksek olmasına rağmen aradaki fark anlamlı değildir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde öğrencilerin problem çözme becerilerinin ve yaşam doyum algılarının cinsiyet, yaş, sınıf, ekonomik durum, anne-baba eğitimi ve spor değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için uygulanan ölçeklerden elde edilen bulgular tartışılarak yorumlanmıştır. Tartışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde problem çözüm envanteri, ikinci bölümde yaşam doyum ölçeği baz alınmıştır. Son bölümde ise problem çözme envanterinden gelen sonuçlar ile yaşam doyum ölçeğinden elde edilen sonuçların ilişkisi incelenerek yorumlanmıştır.

5.1 Problem Çözme Envanteri Sonuçlarının Tartışılması

5.1.1 Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Problem Çözme Becerileri Alt Ölçek Boyutlarına Ait Bulguların Tartışılması

15-18 yaş aralığında lise eğitimi gören öğrencilere uygulanan problem çözme ölçek uygulamasından elde edilen bulgularda öğrencilerin problem çözme becerilerinin yaşa göre karamsar yaklaşım ve Israrcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutlarında anlamlı farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. Bunun yanında varyansların homojen dağıldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Gruplar arasında anlamlı farklılığın kaynağının belirlenmesi amacıyla çoklu karşılaştırma testi uygulanmış (Tukey Testi) ve karamsar yaklaşım alt boyutunda 15 yaş ve 17 yaş grubunun anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Belirtilen alt boyutta 15 yaş grubu öğrencilerin puan ortalamalarının 17 yaş grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarına oranla daha düşük olduğu bulunmuştur. Yani 17 yaş grubundaki öğrencilerin problem çözme becerilerinde daha karamsar bir bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Başka çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Korkut (2002) “lise öğrencilerinin problem çözme becerileri” başlıklı çalışmasında; yaş gruplarının karşılaştırılması sonucunda yaşları daha küçük olanların lehine anlamlı bir fark bulmuştur. Yine Pakaslahti ve arkadaşlarınca (2002) yapılan bir araştırmada da 14 yaşındakilerin 17 yaşındakilere göre bazı problem çözme becerilerini daha etkili kullandıkları bulgusu elde edilmiştir. Normal şartlarda yaş arttıkça deneyimlere bağlı olarak, yaşı büyük olanların problem çözme becerilerini daha olumlu algılamaları beklenebilecekken yaşı daha küçük olanların problem çözme becerilerinde daha olumlu durumda olmaları beklenmeyen bir durumdur. Bu durum özel bir gelişim dönemini

ifade eden ergenliğin fiziksel ve sosyal gelişim problemleriyle ilgili olabileceği gibi daha küçük yaştakilerin problem çözme becerilerini gerçekçi değerlendirmedikleri için bu becerilerini olduğundan daha iyi algıladıkları ve ölçeceği buna göre doldurdukları şeklinde de yorumlanabilir. Ayrıca bu durum, yaş grupları arasında problem çözme becerileri açısından çok fazla bir farkın olmaması, bu dönemlerde hızlı fiziksel ve duygusal değişimlerin yaşanması gibi nedenlerden kaynaklanmış olabileceğini düşündürmüştür.

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutunda ise 15 yaş grubu öğrencileri ile 18 yaş grubu öğrencileri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. 15 yaş grubunun puan ortalamaları 18 yaş grubu öğrencilerin puan ortalamalarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmanın bulgusuna benzer sonuçlar da bulunmaktadır. D'Zurilla, Maydeu, Olivares ve Kant'ın (1998) çalışmasında, gençlikten orta yaşa doğru ilerledikçe problem çözme becerilerinin arttığı sonucunu elde etmiştir. Bu durum deneyim, öğrenme vb. kazanımların bir sonucu olarak beklenen bir durum olarak değerlendirilmiştir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre; 15-17 yaş aralığında küçük yaş grubu lehine 15-18 yaş aralığında ise büyük yaş grubu lehine anlamlı farklılığın olmasında, yukarıda belirtilen özel durumların yanısıra 15 yaş ergenliğe yeni giriş ve hormonların etkisi, olayları tüm boyutlarıyla algılayamama, olgunlaşmanın geç gerçekleşmesi, gelecekle ilgili kararların alınması gereken kritik bir evrenin başlangıcı olması, kendi yeteneklerini keşfedip meslek seçiminde bulunma zorunluluğu gibi karmaşık ve zor bir dönem olması nedeniyle bu sonuçlar alınmış olabileceği düşünülmüştür.

18 yaş grubu öğrencilerin problem çözme yaklaşımlarında ise değerlendirme faktörünü daha etkin kullandığı ve problemlere daha olgun bir bakış açısı ile hayata dair daha gerçekçi yaklaştığı söylenebilir. Çalışmada 15-18 yaş aralığında ortalamalar düzenli olarak artış gösterdiği göz önüne alındığında; gençlerde yaş artışı ile birlikte deneyimlerin artışı sonucu problemlerin çözümüne karşı sabırlı davranma özelliği de arttığı düşünülmüştür.

5.1.2 Cinsiyet Değişkenine Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Lise öğrencilerine uygulanan problem çözme becerilerine dönük anket çalışmasından elde edilen veriler baz alınarak; öğrencilerin problem çözme becerileri açısından cinsiyete bağlı farklılaşmaların olup olmadığını değerlendirmek için bağımsız örneklem t testi yöntemi kullanılmış olup, elde edilen sonuçlara göre problem çözme becerileri İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım ve sorumsuz yaklaşım alt boyutlarında cinsiyete bağlı anlamlı farklılaşmaların olduğu saptanmıştır.

Problem çözme becerileri cinsiyet değişkenine göre karşılaştırıldığında Yapıcı Yaklaşım, Karamsar Yaklaşım ve Güvensiz Yaklaşım alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Sorumsuz yaklaşım alt boyutunda erkeklerin puan ortalaması kızlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur. Bu bakımdan erkek öğrencilerin problem çözme yaklaşımı noktasında sorumluluk almaktan kaçındıkları söylenebilir. Bunun nedeni olarak toplumsal cinsiyet rol çalışmalarında belirtilen; daha küçük yaşlardan itibaren ev işlerinde anneye yardımcı olma, kardeşlere bakma vb. durumlarda kızların erkeklere göre daha fazla sorumlu görülmesinden dolayı kız öğrencilerin toplumsal rollerin etkisiyle erkeklere göre daha fazla sorumluluk alma eğiliminde olmalarının etkisi olduğu düşünülmüştür (Karagün, 2013). Ayrıca çalışmada erkekler lehine anlamlı derecede yüksek bulunan bir diğer alt boyut ise İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım olduğu belirlenmiştir. Bu boyutta sonucun yüksek çıkmasının nedeni olarak da; erkek öğrenciler her ne kadar problemler karşısında sorumluluk almaktan çekinseler de problemlerin çözümü için daha fazla düşünerek hareket ettikleri ve bu konu da ısracı oldukları düşünülmüştür. Yine toplumsal rol öğrenmelerinde erkeklere yüklenen roller sonucu, bir işi tamamlama, istediğini elde etme gibi öğrenmelerin etkisiyle (Karagün 2013) problem çözerken farklı faktörleri değerlendirerek bu faktörlerin sonuçlandırılması noktasında ısrarcı davranmış olabilecekleri düşünülmüştür.

Problem çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılık oluşturup oluşturmadığıyla ilgili yapılan çalışmalarda hem benzer hemde farklı sonuçlar saptanmıştır.

Benzer bir çalışmada erkeklerin problem çözme becerileri kadınlara oranla daha olumlu olduğu gözlemlenmiştir (D'Zurilla ve diğ. 1990; Korkut 2002) Nitekim bu araştırma

bulgularında erkeklerin problem çözme becerilerinin ısrarcı olma alt boyutu da problem çözme konusunda sabırlı olunması açısından olumlu değerlendirilmiştir.

Literatürde bulunan bazı çalışmalarda ise bu çalışma verileriyle örtüşmeyecek şekilde kız öğrencilerin problem çözme becerilerinde erkek öğrencilere oranla daha olumlu oldukları vurgulanmıştır (Biber ve Kutluca 2013; Çam ve Tümkiye 2008; Ergin ve Dağ 2014; Nacar 2010; Serin ve Derin 2008; Topal 2011; Yıldırım ve diğ. 2017;).

Başka bir çalışmada kişilerarası problem çözme becerileri yüksek olan kadınların stresle baş etme, akademik başarı, depresyonla mücadele etme gibi konularda daha başarılı oldukları ve bu kişilerin kariyer planlama konusunda daha sağlıklı kararlar verdikleri tespit edilmiştir (Heppner, Cook, Strozier, ve Heppner 1991). Bu bakımdan kız öğrencilerin sorunların çözümü açısından daha sebatkâr bir tarza sahip oldukları söylenmiştir. Yine bazı araştırmalarda, problem çözme becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı kadın öğrencilerin problem çözme becerilerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu yönünde bulgular mevcuttur (Aksan ve Sözer 2007; Polat, Tümkiye 2010; Vekli ve Paliç 2012). Bu ve benzeri çalışmalarda kadınların kişilerarası problem çözme becerilerinin erkeklere kıyasla daha gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu durumun oluşmasında örneklem grubunun demografik ve sosyo-kültürel yapısındaki farklılıkların etkisi olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan yapılan başka çalışmalarda kişisel problem çözme envanteri toplam puanı, Yapıcı Yaklaşım, Güvensiz Yaklaşım, İsrarcı-Sebatkar Yaklaşım ve Sorumsuz Yaklaşım puan ortalamaları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ve alan yazında problem çözme becerilerine ilişkin farklı envanterlerin de kullanıldığını bazı araştırmalarda, araştırma bulgularını destekler nitelikte problem çözme becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılığa ulaşmadığı belirtilmiştir (Aslan ve Uluçınar Sağır 2012; Bağçeci ve Kınay 2013; Çağlayan 2007; Çevik ve Özmaden 2013; Dündar 2009; Yenice, Özden ve Evren 2012; Öztürk, Öner, Çelebi 2009; Ulusoy, Tosun, Aydın 2014; Yılmaz, Karaca, Yılmaz 2009).

5.1.3 Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Lise düzeyindeki öğrencilerin problem çözme becerileri noktasında okudukları sınıf düzeyine göre anlamlı bir farkın olup olmadığını göstermek için tek yönlü varyans analizi metodu kullanılmıştır. Analiz ile elde edilen sonuçlara göre lise öğrencilerinin problem çözme

becerileri okunulan sınıfa göre karamsar yaklaşım ve İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutlarında anlamlı farklılıklar arz etmektedir. Anlamlı farklılaşmaların kaynağını bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden tukey testi yapılmış ve karamsar yaklaşım alt boyutunda 9. Sınıflar ile 11. Sınıflar arasında puan ortalamaları bakımından anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Karamsar yaklaşım alt boyutunda 11. sınıfların puan ortalaması 9. sınıf öğrencilerine göre daha yüksektir ve karamsar yaklaşım 9. Sınıftan 11. Sınıfa kadar artmaktadır. Fakat 12. Sınıfta daha düşük çıkmıştır. Bu bakımdan 11. sınıf öğrencileri problemleri çözemeyecekleri algısına kapılarak umutsuzluğa kapılma eğilimine sahiptirler. Bu durumun ortaya çıkma sebepleri arasında ergenliğin yoğun olarak yaşandığı bu evrede psikolojik açıdan kendini yetersiz hissetme, duygusu, gelecek ve meslek kaygısı, aile ve toplum beklentileri vb. durumlar etkili olduğu söylenebilir (Yörükoğlu 2002).

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutunda ise 10. sınıflar ile 12. sınıflar arasında anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir. İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutunda 10. sınıfların puan ortalaması 12. sınıflara göre daha düşüktür. 12. sınıfa kadar lise eğitimi görmüş bir öğrenci artık olgunlaşma evresine girmiştir. Bu noktadan itibaren problemlere yaklaşımında olumlu yönde değişimler gözlemlenebilmektedir. Bu yüzden özellikle 10 ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha yerinde kararlar alarak problemlerin çözümünde daha etkin rol üstlenebildiği yordanabilir.

Literatür araştırmalarında bu çalışma bulgularını destekleyen veya bu bulgularla örtüşmeyen verilerde bulunmaktadır. Öğrencilerin okuduğu sınıf düzeyleri arasında anlamlı fark bulmayan çalışmaların (Düzakın 2004) tersine sınıf düzeyi ve yaşa göre problem çözme becerilerinde anlamlı farklılık olduğunu gösteren çalışmalar da mevcuttur (Tümkaya ve İflazoğlu 2000).

Normal şartlar altında eğitim-öğretimde geçirilen süre ile birlikte tecrübe ile edinilen bilgiye de dayanarak problem çözme becerilerinde artış beklenebilir. Yani üst sınıftaki bireylerin problem çözme becerilerinin alt sınıftaki bireylere oranla daha iyi olması beklenir. Fakat bu çalışmada bunun tersi bir durum ortaya çıkmıştır. Bu durumun birçok sebebi olabilir. Fakat temel sebebi lise çağında öğrencilerin psikolojik bakımdan kendisini son sınıfa kadar baskılaması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Lise dönemi, öğrencilerin daha başına buyruk olduğu ve daha fazla özgürlük istediği bir dönem olarak bilinmektedir. Problem çözme

becerilerini geliştiren tecrübe, yeni şeyler öğrenme, sorumluluk alma ve düşünme gibi aktiviteler ergenliğin bu en yoğun döneminde baskılanabilmektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin daha etkin problem çözme becerilerine sahip olması beklenirken tam tersi bir durumun gözlenmesinde, bu öğrencilerin okulda öğrendikleri bilgilerin daha ziyade teorik olmasının, bilgilerin uygulanabilirliğinin kısmen zor olması ve zaman gerektirdiğinin, kritik kararların verildiği ve sınavların olduğu bir dönem olmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

5.1.4 Anne Eğitim Seviyesine Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada öğrencilerin problem çözme becerileri alt boyutları açısından anne eğitimi bazında anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair bilgi edinmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bulunan neticelere göre öğrencilerin problem çözme becerilerinin anne eğitim seviyesine göre yapıcı yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. Bunun yanında varyansların homojen dağıldığı bulgusuna ulaşılmıştır ve bu sebeple gruplar arasındaki farklılaşma kaynağının tespiti Tukey testi kullanılarak yapılmıştır. Yapıcı yaklaşım alt boyutunda anne eğitim düzeyi ilkokul olanların puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi lise ve anne eğitim düzeyi lisans olanlara göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur.

Literatür araştırmalarında bu çalışma bulgularını destekleyen veya bu bulgularla örtüşmeyen verilerde bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesinde annelerin eğitim durumlarının etkili bir faktör olduğu belirtilmiş. Yine geleceğin anneleri olan kız çocuklarının iyi bir eğitim almasının ihmal edilemeyecek öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca eğitim ve kültür seviyesi arttıkça annelerin çocuklarına karşı daha olumlu ve bilinçli tutumlar ortaya koydukları ifade edilmiştir (Eroğlu 2001). Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre de anne eğitim düzeyi arttıkça öğrencilerin problem çözme becerilerinde yapıcı yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılaşmaların olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi arttıkça problemlere farklı açılardan yaklaşma, tecrübe edinme ve yaşama aktarma açılarından insan kendisini geliştirdiği, anne eğitim seviyesinde artışla birlikte bireyin problem çözme becerileri üzerinde olumlu etkiler bırakacağı düşünülmüştür.

Bu bilgilerin tersine anne eğitim düzeyinin kişilerarası problem becerileri üzerinde anlamlı farklılaşma yaratmadığı, anne eğitimi yönünden problem çözme becerilerinde bir etkisi olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur (Elkin ve Karadağlı 2015; Gölgeleyen 2011; Korkut 2002; Serin ve Derin 2008). Bu çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesinde özel durumların, örneklem grubunun ve demografik faktörlerin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

5.1.5 Baba Eğitim Seviyesine Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin problem çözme becerilerinin babanın eğitim seviyesi değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair bilgi edinmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin problem çözme becerilerinin baba eğitim seviyesine göre yapıcı yaklaşım alt boyutunda anlamlı farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. Bunun yanında varyansların homojen dağıldığı bulgusuna ulaşılmıştır ve bu sebeple gruplar arasındaki farklılaşma kaynağının tespiti Tukey testi kullanılarak yapılmıştır. Yapıcı yaklaşım alt boyutunda baba eğitim düzeyi ilkökul olanların puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi lisans olanlara göre anlamlı düzeyde daha düşük olduğu bulunmuştur.

Literatürde yapılan bazı çalışmalar baba eğitim düzeyi ile bireyin problem çözme becerileri arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalarda babanın öğrenim düzeyi ile bireyin problem çözme becerisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve çocukların problem çözme becerilerinin babanın öğrenim düzeyinin yükselmesine paralel olarak arttığı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, baba eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin baba eğitim düzeyi düşük olan öğrencilere oranla problem çözme becerileri konusunda kendilerini daha yetkin algıladıkları, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının problem çözme becerileri noktasında daha yüksek bir özgüvene sahip oldukları için diğer çocuklardan ayrıştıkları belirtilmiştir (Guralnick 2006; Saygılı 2000).

Litereatür de yapılan bazı çalışmalarda ise; hem anne hemde baba eğitim düzeyinin kişilerarası problem becerileri üzerinde anlamlı farklılaşma yönünden bir etkisi olmadığını belirten çalışmaların olduğu da görülmüştür (Elkin ve Karadağlı 2015). Tüm bu çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilmesinde özel durumların ve demografik faktörlerin etkisi olduğu düşünülmektedir.

5.1.6 Aylık Gelir Durumuna Göre Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin problem çözme becerileri bakımından sosyo-ekonomik durum değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair bilgi edinmek amacıyla tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin problem çözme becerilerinin ekonomik gelir seviyesine göre herhangi bir boyutta anlamlı farklılaşma göstermediği saptanmıştır. Fakat literatür de bu konuda yapılan bazı çalışmalarda bunun tam tersi sonuçlarının olabileceğini ortaya konmuştur. Özellikle üst sosyo-ekonomik düzeye sahip öğrencilerin kişiler arası problem çözme beceri puanları, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip bireylerin puanlarından yüksek olduğu belirtilmiştir (Kasap 1997; Terzi 2005). Araştırmalarda gelir seviyeleri arasındaki farkın fazla tutulması ve buna göre bir çalışma yapılması durumunda anlamlı farklılaşmaların görülebileceği düşünülmektedir. Problem çözme konusunda olumlu tutum geliştirmiş öğrencilerin problem çözmeye daha ileri seviyede olduğu görülmüştür. Problem çözme tutumunun ve problem çözme başarısının, sosyo-ekonomik düzeye göre değişiklik gösterdiği, ekonomik durumu daha iyi olan öğrencilerinin olumlu tutum geliştirdiği ve problem çözmeye etkili olduğu düşünülmüştür.

5.1.7 Öğrencinin Düzenli Spor Etkinliğine Katılım Durumlarına Göre Problem Çözme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrenciler düzenli spor etkinliği yapma yönünden incelendiğinde problem çözme becerileri açısından anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına dair bilgi edinmek amacıyla t-testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin yaşam doyumu algılarının spor yapma yapmama durumuna göre İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım ve sorumsuz yaklaşım alt boyutlarında anlamlı farklılaşma gösterdiği saptanmıştır.

İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım alt boyutu açısından düzenli spor yapan gençlerin yapmayanlara göre daha yüksek puana sahip oldukları ve problemlerin çözümüne sistematik yaklaştıkları görülmektedir. Sporun koordinasyon, iletişim ve zekâ gibi birçok özelliği geliştirdiği düşünülürse problem çözme becerileri üzerindeki etkisi olmaması düşünülemez. Bunun yanında sorumsuz yaklaşım alt boyutu açısından spor yapmayanların yapanlara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Bu durum spor yapan gençlerin

sorumluluktan kaçmadıklarını, problemler ile karşılaştıklarında çözüm için inisiyatif aldıklarını göstermektedir. Hemen hemen tüm sportif faaliyetler belirli bir sorumluluk bilinci ile yapılmaktadır ve sporcuların gerektiğinde inisiyatif almaları kendi branşlarında başarılı olmalarının önemli etmenlerinden biridir. Bu durum spor yapan gençlerin gerçek hayatta da bu bilinçle hareket etmelerini sağlıyor olabilir.

Çalışmanın verilerine ve verilerden elde edilen test sonuçlarına bakıldığında problem çözme becerilerinde düzenli sportif faaliyet alt boyutu açısından istatistiki olarak anlamlı farklılaşmalar olduğuna dair bulgular vardır. Bu çalışmanın bulgularına benzer sonuçlara literatürde de ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin aktif spor yapmalarının problem çözme becerisi üzerine olumlu etkileri olduğu saptanmıştır (Karabulut ve Ulucan 2011). Ayrıca farklı branşlarda ki sporcuların stres düzeyi ve problem çözme beceri düzeyleri birbirleriyle benzerlik gösterdiğini ve uyguladıkları spor branşları farklı olsa da takım sporcularının stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin benzer profile sahip olduklarını belirten çalışmalar da mevcuttur (Sözen ve diğ. 2012). Takım sporu yapanların bireysel spor yapanlara ve spor yapmayan bireylere göre problem çözme becerilerinin daha üst düzey olduğu neticesine ulaşılmıştır (Canan ve Ataoğlu 2010). Bu durumun takım sporlarının eğitici yanı ile alakalı olduğu söylenebilir. Takım sporları, organizasyon becerisini, olumlu etkileşim kapasitesini ve çok yönlü düşünme tarzını geliştirmede yararlı olabileceği, grup psikolojisi ile hareket etme, kişinin kabul edilebilir davranış kalıplarını öğrenmesine ve bunlara uyum sağlamasına neden olacağı belirtilmiştir. Grup içinde verilen kararların bireysel kararlara göre daha gerçekçi ve değerli olarak algılandığı açıklanmıştır (Brown 1965; Schachter 1951; Wallach ve diğ. 1962). Dolayısıyla takım sporcularının problem çözme becerilerine daha fazla itimat etmeleri bu düşünceler ile açıklanabilir. Buna karşın bazı araştırmacılar ise spor yapmanın problem çözme becerileri üzerinde etkisi olmadığına dair çalışmalar da yayınlamışlardır (Kolayış ve diğ. 2014; Yiğiter 2013).

Spor etkinliği türü ve yapılan sporun profesyonel olarak mı yoksa amatör olarak mı yapıldığı noktasında yapılan analizde ise belirtilen iki durumun öğrencilerin problem çözme becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

5.2 Yaşam Doyum Ölçeğine İlişkin Bulguların Tartışılması

15-18 yaş aralığındaki lise öğrencilerinin yaşam doyum algılarına dair analizler yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, ebeveynleri eğitim düzeyi, sınıf düzeyi ve düzenli spor yapip yapmama durumlarına göre yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre lise öğrencilerinin yaşam doyum algısı öğrencilerin yaşına bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Yaşam doyum algısının yaşa bağlı olarak değişmemesi öğrencilerin 15-18 yaş aralığındaki önceliklerinin farklılaşmasından kaynaklanmaktadır.

Cinsiyete göre yaşam doyum sonuçları incelendiğinde anlamlı farklılaşmaların olduğu görülebilmektedir. Buna göre erkek öğrencilerin mevcut yaşantılarından kız öğrencilere göre daha memnun oldukları söylenebilir. Bunun yanında kız öğrencilerin daha duygusal olmalarından kaynaklı olarak yaşadıkları olaylardan erkek öğrencilere göre daha fazla etkilenmeleri kız öğrencilerin yaşam memnuniyetindeki düşüklüğün temel sebeplerinden biridir. Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ile algılanan sosyal destek ve yaşam doyum arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada kadınların yaşam doyum ölçeği puanları erkeklerin yaşam doyum ölçeği puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Yıldırım (2017).

Literatür incelendiğinde bu bulgularla örtüşmeyen sonuçların olduğuda görülmektedir. Lise öğrencilerinin yaşam doyum puanları arasında cinsiyete bağlı olarak herhangi anlamlı bir farklılık bulamayan araştırmaların da olduğu görülmüştür (Gündoğar ve diğ. 2007; Kabasakal ve Uzbaş 2013; Ünal ve Şahin 2013).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf bazında yapılan incelemede ise öğrencilerin yaşları üzerinden yapılan teste benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğrencilerin sınıfları yaşları ile doğru orantılı olarak arttığı ve azaldığı için bu soncun doğal olduğu kabul edilmiş olup yaş üzerinden yapılan analizin bir tür sağlaması yapıldığı düşünülmüştür. Sonuç olarak yaş ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi hemen hemen tüm konularda çocukları yaşam boyu etkileyen izler bırakır. Çoğu zaman ebeveynlerin eğitim düzeyinin artması ile birlikte çocukların problem çözme becerisi, hayata bakış açısında olgunluk ve doyunluk, bilinçli ve sistemli hareket etme gibi özelliklerin daha gelişmiş olduğu açıklanmış ve yine literatür çalışmalarında baba eğitim seviyesinin yaşam doyumunu üzerinde etkili bir faktör olduğu

vurgulanmıştır (Piko ve Hamvai 2010). Bu çalışmada da literatür sonuçlarına paralel bir durum ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim düzeyi yükseldikçe yaşam memnuniyetinin arttığı görülmüştür. Bu artışın temelde iki sebebi olabilir. Birincisi eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin çocuklarına daha yüksek hayat standartları sunmalarından kaynaklı olmuş olabileceği. İkincisi ise eğitilmiş bireylerin çocuklarını daha bilinçli yetiştirmeleri ve gerçekçi yaklaşım içinde olmaları sonucu olabileceği düşünülmüştür. Araştırmacılar son madde olan “Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” olgusu hem anne hem baba eğitim düzeyine bağlı olarak farklılaştığını belirtmişlerdir. Bunun sebebinin ise; her kesim için illaki hayatlarında küçük de olsa değiştirebilecekleri noktalar olduğu gösterilmiştir. Ayrıca ebeveynlerdeki eğitim düzeyi artışının gençlerdeki akademik başarıyı da arttırdığı ileri sürülmüştür (Crede ve diğ. 2015).

Ebeveyn eğitim düzeyinin çocuklar üzerindeki etkisine benzer bir durumun çocukların ekonomik durumları açısından da mevcut olduğu görülmüştür. Ailelerin gelir durumlarındaki artış ile birlikte belirgin bir şekilde çocukların yaşam doyumlarında da artış meydana gelmektedir. Özellikle 2000 TL ve altı maaş alan bir aileye sahip çocuk ile 3000 TL ve üzeri maaş alan bir aileye mensup çocuk arasında yaşam doyumları açısından anlamlı farklılaşmalar bulunmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere ekonomik gelir kişinin yaşamdan beklentilerini karşılamasına yardımcı olan temel etmenlerden birdir. Bunu destekleyen nitelikte literatürde de bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda ebeveynlerin finansal durumları ile genç çocukların yaşam doyumları arasında ve özellikle öğrencilerin aylık harcamaları ile yaşam doyumları arasında yakın bir ilişki bulunmuştur (Işık ve Koçak 2014; Shim ve diğ. 2010).

Bir diğer önemli etmen ise öğrencilerin spor ile ilişkili olup olmama durumudur. Spor ile ilgilenen öğrenciler ile spor ile ilgilenmeyen öğrencilerin yaşam doyumu algısı üzerinde ilk dört maddede anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir. Öğrencilerin spor ile ilgilenmesi ve bu spor dalında bazı başarılar elde etmesinin yaşam doyumunu artırıcı etkiye sahip olabileceği düşünülmüştür. Elit sporcuların elit olmayanlara göre yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu, özellikle takdir edilmenin kişinin motivasyonunu yükselterek daha mutlu olmasını sağladığı, böylece mutluluk ile birlikte mevcut yaşantıdan memnuniyet duymanın artabileceği bildirilmiş. Sportif aktivitenin yaşam doyumu ile ilişkili olmasının nedeni olarak; öz-yeterlilik açısından bireyi daha iyi bir noktaya taşımasından kaynaklı olabileceği de belirtilmiştir

(Heinzelmann ve Bagley 1970; Rozenberg 1986; Scwarz ve Strack 1991; Toros 2001). Ayrıca spor ile birlikte atılan stresin ve kurulan arkadaşlıkların yaşamdan alınan lezzeti artırarak bazı olumsuz olayların üzerini örtebildiği, zindelik, stresle başa çıkma gibi insanı güçlü kılan özelliklerin olumlu yönde gelişti desteklediği bildirilmiştir (Scwarz ve Strack 1991). Fiziksel aktivitenin yaşam doyumunu ile ilişkisi olduğuna dair literatürde bazı çalışmalar bulunmaktadır. Fiziksel olarak aktif olan bireylerin sağlık, zindelik, stresle başa çıkma gibi özellikler açısından daha iyi durumda oldukları saptanmıştır (Heinzelmann ve Bagley 1970; Schwarz ve Strack 1991). Ayrıca günümüz gençliğinin ruhsal özelliklerinin gelişmesinde, gelecekte toplumsal açıdan sorumluluk yüklenebilecek bir gençliğin yetiştirilmesinde ve bireyler arası ilişkilerin sağlamlaştırılmasında küçük yaşta spora katılımın önemli görülmesi nedeniyle (Yazarer ve diğ. 2004) sporun da kişinin yaşam doyum algısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve küçük yaşta spora yönlendirmenin yaşam doyumunu açısından önemli olduğu söylenebilir

Literatürdeki bu bulguların tersine; takım ve bireysel spor dalları ile ilgilenen sporcuların genellikle süreklilik gösteren ve özelliği olarak görülen spora dalına özgü başarı motivasyonunun güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını ve çocukların duygusal olarak sağlıklı yetişkinlerin durumuna gelme konusunda bazı zorluklar yaşayabileceklerini bildiren çalışmalar da mevcuttur (Aktop ve Erman 2002; Gül 2011).

5.3 Sınırlılıklar

- Bu araştırma Kocaeli ilinde bulunan Anadolu Lisesi, Mesleki Teknik Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmaya katılım; ölçeklerin yönergeye uygun doldurulması ve gönüllü katılım ile sınırlandırılmıştır.
- Araştırmada veri toplanması tez süresi içerisinde 3 ay ile sınırlandırılmıştır.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu çalışmada farklı kişisel ve sosyal özellikler açısından lise öğrencilerinin kişiler arası problem çözme becerilerinin incelenmesi yapılmıştır. Öğrencilere ait bilgilerin toplanması için kullanılan Problem Çözme Envanteri faktör analizi yöntemi ile İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım, sorumsuz yaklaşım, yapıcı yaklaşım, karamsar yaklaşım ve güvensiz yaklaşım olmak üzere beş alt boyuta değerlendirilmiştir. Bu beş alt boyut üzerinden yapılan inceleme sonucu özellikle sorumsuz yaklaşım, İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım ve yapıcı yaklaşım alt boyutlarında çeşitli değişkenler açısından önemli farklılaşmalar tespit edilerek ve yorumlanmıştır. Bunun yanında yaşam doyum ölçeği kullanılarak farklı özellikler açısından değerlendirmeler yapılmıştır. Yaşam doyum algısının cinsiyet, yaş, sınıf, ekonomik durum, ebeveyn eğitim düzeyi ve spor yapıp yapmama durumu gibi özellikler açısından değişip değişmediği irdelenmiştir.

- Öğrencilerin yaş grupları açısından değerlendirilmesinde iki alt boyut öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi karamsar yaklaşımdır. Genç ergenlerde karamsarlık 17 yaşa kadar artmakta olup 18 yaşından itibaren düşüş göstermektedir. Bu bakımdan gençlerde 17 yaş kritik bir dönem olarak ele alınabilir. Tüm duyguların yoğun bir biçimde yaşandığı bu yaşta özellikle psikolojik açıdan gençlere olan destek arttırılmalı ve onları karamsarlığa iten nedenler iyi bir şekilde araştırılmalıdır. Benzer bir durum 11. Sınıf öğrencilerinde de bulunmaktadır. Bu 17 yaş ile 11. Sınıf öğrencilerinin kesişim kümesinde olmasından kaynaklanmaktadır. Buna karşın gençlerin problem çözümü için ısrarcı yaklaşımları yaş ile doğru orantılı bir şekilde artmaktadır. Bu bakımdan gençler yaşları ilerledikçe yaşadıkları problemleri daha fazla sahiplenerek çözüm üretme noktasında sabırlı davranabildikleri düşünülmüştür.
- Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde ise; problemlere yaklaşım konusunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha sorumsuz oldukları söylenebilir. Erkek öğrencilerin sorumluluk almaktan kaçma özelliği daha fazla olduğu söylenebilir. Bu bakımdan özellikle eğitim sisteminde erkek öğrencilere sorumluluk bilincinin aşılması önemli görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin de bunu dikkate alarak daha genç yaşlarda özellikle erkek çocuklara farklı sorumluluklar yüklemesi gençlerin yetişmesi açısından önemli katkılar sağlayabilir. Yine problem çözme becerileri ölçeğinin ısrarcı-

sebatkar alt boyutu cinsiyet açısından karşılaştırıldığında; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha ısrarcı davranabildikleri görülmüştür. Bu sonuç bakımından kız öğrencilerinde konunun daha detaylı araştırılması ve problemler karşısında yılmadan ve ümitsiliğe düşmeden durmaları ve sabırlı davranmaları geliştirilebilir.

- Yaşam doyumu ölçeği kapasamında cinsiyetin erkekler lehine artış yönünde bir etkisi olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin yaşam doyumları kız öğrencilere göre daha fazla görülmektedir. Bu durumun kültürel bir altyapısının olduğu düşünülebilir. Çünkü yabancı kaynaklı çalışmaların bazılarında cinsiyet açısından önemli farklılıkların saptanamadığı görülmektedir (Moksnes ve Espnes 2013). Bu durum ülkemizde erkek çocukların her istediklerini yapabilmeleri ve kız çocuklarının bu konuda biraz daha kısıtlanmış oldukları ile alakalı olabilir. Bununla birlikte yaşam doyumunun yordayıcıları problem çözme becerileri ile paralellik göstermektedir. Bu bakımdan gençler için yapılabilir herhangi bir çalışma her iki ölçüt açısından da önemli katkılar sağlayabilecektir.
- Problem Çözme Becerileri ve Yaşam Doyumu için benzer değişkenler ile yapılan analiz çalışması göz önünde bulundurulduğunda, lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve problem çözme becerileri; anne-baba eğitimi ve maddi gelir arttıkça, sportif aktivitelere katılım oldukça olumlu yönde artış gösterdiği görülmüştür. Her iki ölçek içinde lise öğrencilerinin spora katılımı, anne babanın eğitim düzeyi ve gelir durumu artışı olumlu yönde etki yaratmaktadır ve öğrencilerin her iki ölçek açısından yüksek puan ortalaması elde etmesini sağlamaktadır.
- Gençlerde problem çözme becerilerinin gelişimi noktasında en önemli etkenlerin başında anne ve babanın eğitim durumu gelmektedir. Ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların problem çözme becerileri de doğru orantılı olarak artmaktadır. Birçok alt boyutta anlamlı farklılaşmalara neden olan bu faktör eğitim sistemi içerisinde dikkate alınarak, düşük eğitimli ailelerin çocukları problem çözme becerileri noktasında dezavantajlı bir durumda kalabilecekleri için daha adil bir ortam oluşturmak gerektiği düşünülmüştür. Bu bakımdan bu çocukların özel olarak ele alınması ve eğitimlerine farklı açılardan da yaklaşılması önem arz edebilir. Benzer durum düşük gelirli ailelerde de mevcuttur. Eğer bir ergen hem düşük gelirli hem de eğitimsiz bir aileye sahip olursa hem problem çözme becerileri hem de yaşam

doyumunda sorun yaşaması nedeniyle sağlıklı toplum açısından ele alınması önem arz ettiği düşünülmüştür.

- Bunun yanında sporunda gençlerin yaşam doyumu ve problem çözme becerileri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan bir tanesidir. Bu bakımdan mutlaka her bir gencin ilgi duyduğu bir spor dalına yönlendirilmesi yapılmalıdır. Bu durum ileride daha sağlıklı birer birey olarak yetişmeleri için önemlidir. Spor hem beden sağlığı hem de psikolojik sağlık açısından önemli katkılar sunmaktadır. Bunun yanında sosyalliği arttırarak gençleri takım çalışmasına yatkın hale getirmekte ve sorumluluk almaya yönlendirmektedir. Bunun yanında gençler iletişim becerilerini yükselterek kendilerini daha iyi bir şekilde ifade edebilmektedirler. Buna karşın spor türü (baketbol, futbol ve voleybol) bakımından ve sporun lisanslı bir şekilde yapılıp yapılmaması yönünden anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu konuda özellikle takım sporları ve bireysel sporler üzerine bir araştırma yapılabilir. Bunun yanında yaş faktörü sporun etkisinin hissedilmesi açısından önemlidir. Bu bakımdan farklı yaş grupları ele alınmalıdır.

Bu bilgiler ışığında gelecek araştırmalar için aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

Çalışmanın Sonucuna Bağlı Eğitim Çalışması Önerileri

- Araştırmanın sonuçları özellikle lise düzeyindeki okullar ile paylaşılarak ergenlerin daha sağlıklı ve özgüveni yüksek bireyler olarak yetişmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.
- Lise düzeyindeki okullarda öğrencilerin spor ile ilişkisi güçlendirilerek hem fiziken hem mental olarak gelişimleri takip edilmeli. Problemlere yaklaşımlarındaki değişimler gözlemlenmelidir.
- Öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesi amacı ile öğretmenlere bu çalışmanın sonucuna göre eğitimler verilerek öğrencilerin psikolojik açıdan daha sağlıklı yetişmesi sağlanabilir.
- Bireylerin problem çözme becerilerini etkileyen sosyal ve ekonomik faktörlerin en iyi duruma gelmesi için sosyal bir politika geliştirilerek toplumsal olarak kalkınma sağlanabilir. Bu sayede gereksiz zaman kayıpları ve maliyetlerden kurtulunabilir.

- Öğrencilere yönelik yapılan çalışmalar ile yaşam memnuniyetine odaklı kişisel envanterler çıkartılarak kişi odaklı geliştirmeler sağlanabilir.
- Öğrenciler yetenekli oldukları sporlara yönlendirilerek hem zihinsel hem bedensel gelişimleri açısından katkı sağlanabilir. Böylece içine kapanık ve depresif gençlerin sayısı azaltılabilir. Özellikle takım sporlarına yapılan yönlendirme öğrencilerin sosyal açıdan gelişmelerine büyük katkılar sağlayabilir.
- Araştırma sonuçlarında 17 yaş grubunda problem çözme becerileri ölçeğinin karamsarlık alt boyutunun yüksek çıkması ve spor yapanlarda da bu özelliklerin olumlu yönde değişmesi nedeniyle bu yaş grubunda sportif çalışmaların planlanması ve öğrencilerin katılımının teşvik edilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

- Yapılan çalışma farklı gruplar üzerinde yapılarak değişkenlerin problem çözme becerileri üzerindeki etkileri açısından ne gibi ayrışmaların olduğu incelenebilir.
- Özellikle İsrarcı-Sebatkâr Yaklaşım, sorumsuz yaklaşım ve yapıcı yaklaşım alt boyutlarında çeşitli değişkenlere göre ortaya çıkan anlamlı farklılaşmaların nedenleri derinlemesine incelenerek daha sağlıklı sonuçlara ulaşılabilir.
- Araştırma için seçilen örneklem havuzu Kocaeli kentidir. Fakat her kentin sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı farklı olduğu için bu araştırma daha genele yayılabilir ve böylece daha doğru sonuçlara ulaşılabilir.
- Problem Çözme Envanteri ile Yaşam Doyum Ölçeği için farklı değişkenler tanımlanarak (okul türü, yaşanılan şehir veya bölge vb.) bu değişkenleri üzerinden ortaya çıkan farklılaşmalar incelenebilir. Etki edilebilir değişkenler belirlenerek gençlerin olum yönde gelişmesini sağlayacak araştırmalar ortaya çıkabilir.
- Bu çalışmada basketbol, futbol ve voleybol gibi takım sporları ile ilgilenen gençlerin problem çözme becerileri ve yaşam doyum becerileri açısından farklılaşp farklılaşmadıkları analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçta anlamlı farklılıklar olmadığı görülmüştür. Bireysel spor ile ilgilenen gençlerin örneklem sayısının az olması sebebi ile takım sporları ile ilgilenen gençler ile karşılaştırılması yapılamamıştır. İleriki dönemde yapılacak çalışmalarda takım sporunun kişiler arası problem çözme becerilerine olan etkisi incelenebilir.

- Sporun ergen gençler üzerindeki etkisi (problem çözme becerileri ve yaşam doyumu açısından) yaşı daha büyük olan bireylere oranla daha düşük kalabilir. Çünkü gençler özellikle lise dönemlerinde gelecek kaygısı, karamsarlık gibi etmenlere bağlı olarak olumlu etkilere karşı kapalı olabilirler. Bu bakımdan sporun çeşitli özellikler açısından olumlu etkisini incelerken farklı yaş gruplarına da bakılabilir. Bunun yanında genç yaşta yapılan sporun ileriki yaşlardaki olumlu etkilerinin ne olduğuna dair ayrı bir çalışma da yapılabilir. Bu bakımdan gençlik yıllarında spor yapmış bireylerin başarı durumları ve hayata bakış açıları temelinde farklı anket soruları hazırlanabilir. Çünkü sporun hayatın tek bir dönemini değil bütün dönemlerini hem fiziksel hem psikolojik olarak etkileme durumu vardır.

KAYNAKLAR

- Adanms J. F Ergenliği Anlamak (Çev Onur B.) İmge Kitabevi Ankara 2005.
- Aksan, N. ve Sözer, M. A. Üniversite Öğrencilerinin Epistemolojik İnançları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007; 8(1), 31-50.
- Aktop A., Erman K. A. Takım ve Bireysel Sporcuların Başarı Motivasyonu Benlik Saygısı ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. 7. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongre Kitapçığı. Antalya (27-29 Ekim 2002).
- Arslan C. Deniz M. E. Hamarta E. Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, (2002); Sayı:31, ss.374-389.
- Aslan, O. ve Uluçınar S. Ş. “Fen ve Teknoloji Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerileri.” *Türk Fen Eğitimi Dergisi*. 2012; 9(2), 82-94
- Aydemir D. The predictors of life satisfaction of visually impaired Turkish adolescents. Master Thesis. Middle East Technical University, The Graduate School of Social Sciences, Ankara 2009.
- Aysan F. ve Bozkurt N. Okul psikolojik danışmanlarının yaşam doyumu başa çıkma stratejileri ve olumsuz otomatik düşünceleri: İzmir ili örneği. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya (2004, Temmuz).
- Bağçeci B. ve KINAY İ. Öğretmenlerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*.2013; 12 (44), 335-347
- Baltaş A. ve BALTAŞ Z. Stres ve Başa Çıkma Yolları. 9. Baskı: Remzi Kitabevi). İstanbul 1990.
- Biber A. Ç. ve Kutluca A. Y. Farklı Öğretim Kademelerindeki Öğrencilerin Problem Çözme Becerisi Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2013
- Bilge F. Arslan A. Akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2006; 2(13), 7-18.
- Blanchflower D. G and Oswald A. J. Estimating a wage curve for Britain: 1973-90, *Economic Journal*, Royal Economic Society, 1994; 104(426), 1025-1043.
- Bozgeyikli H. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Kişiler Arası İlişkilerde Farkında Olma Düzeyleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001.
- Bozkurt E. Üstün A. “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Kendilerini Algılayışlarına Göre Problem Çözme Becerilerini Etkileyen Bazı Mesleki Faktörler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2003; Cilt:11, No:1.

- Bredemeier B.J. ve Shields D.L. Moral growth among athletes and non-athletes: a comparative analysis. *Journal of Genetic Psychology*, 1986; 147(1), 7-18.
- Brown R. *Social Psychology*. New York, Free Press 1965.
- Budak B. Çocukluk Çağı Lösemileri ve Sosyal Destek Sistemlerinin Aile İşlevlerine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1999.
- Budak S. *Psikoloji sözlüğü*. İstanbul: Bilim Sanat Yayınları 2000.
- Canan F. ve Ataoğlu A. Anksiyete, depresyon ve problem çözme becerisi algısı üzerine düzenli sporun etkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2010; 11(38), 38-43.
- Caner A. Happiness and life satisfaction in Turkey in recent years. *Social Indicators Research*, 2015; 1-39.
- Cenkseven. F. Vural A. R. Ergenlerin Düşünme Gereksinimi ve Cinsiyetine Göre Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması, *Eğitim Araştırmaları*, 2006; (25):45-53.
- Cheung F. and Lucas R. E. When does money matter most? Examining the association between income and life satisfaction over the life course. *Psychology and Aging*, (1990). ; 30(1), 120.
- Chow H. P. H. Life Satisfaction Among University Students in a Canadian Prairie City: A Multivariate Analysis. *Social Indicators Research*, 2005; 70(2), 139-150.
- Clum GA, Febraro G. Stres, social support, and problem-solving appraisal/skills: prediction of suicide severity within a college sample. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*. 1994; 16(1): 69-83.
- Clark Andrew E. "Unemployment as a Social Norm: Psychological Evidence from Panel Data" (Centre National de la Recherche Scientifique and Département et Laboratoire d'Economie Théorique et Appliquée) *Journal of Labor Economics*, The University of Chicago Press, Volume 21, Issue 2, Pages 2003; 289-322
- Crede J. Wirthwein L. McElvany N. ve Steinmayr R. Adolescents' academic achievement and life satisfaction: the role of parents' education. *Frontiers in psychology*, 2015; 6, 52.
- Cüceloğlu D. *İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi İstanbul 2004.*
- Çağlayan, H. S. *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğrenme Biçimleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara 2007*
- Çam S. Tümkaya S. "Kişilerarası Problem Çözme Envanteri'nin (KPÇE) Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1995; Cilt III, Sayı:28.
- Çam S. ve Tümkaya S. Kişilerarası problem çözme envanteri lise öğrencileri formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2008; 5(2), 1-17

- Çelik M. ve Tümkaya S. Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012;13(1), 223-238.
- Çevik, D. B. ve Özmaden, M. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri. *Eğitim ve Araştırmaları Dergisi*. 2013; 2(3), 270-275
- Dağlı A ve Baysal N. Yaşam doyumu ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic Journal Of Social Sciences*, 2016; 15(59).
- De Vries H.A. Tranquilizer effect of exercise; a critical review. *The Physician and Sportsmedicine*. 1981; 11, 45-54.
- De Sensi T. J.; Rosenberg, D. *Ethics in Sport Management*. USA, Fitness Information Technology Inc. Pepper Press. 1996
- Deaton A. Income, health and well-being around the world: evidence from the gallup world poll. *Journal of Economic Perspectives*, 2008; 22(2), 53-72.
- Diener E. D. Emmons, R. A. Larsen, R. J. ve Griffin S. The satisfaction with life scale. *Journal of personality assessment*, 1985; 49(1), 71-75.
- Diener E. and Lucas R. E. 11 Personality and subjective well-being. In D. Kahneman, E. Diener and N. Schwarz (Eds.), *Well-being: Foundations of hedonic psychology* (pp. 213-229). Russell Sage Foundation Publications 1999.
- Dikmen A. A. İş doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1995; 50(03).115-140.
- Dodge, K. A., Feldman, S. *Issues in Social Cognition and Sociometric Status*. In S.A. Asher & J.D. Coie (Eds) *Peer Rejection in childhood*. Cambridge U.Press New York 1990.
- Dolan P. Peasgood T. and White M. Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 2008;29(1), 94-122.
- Dolaşır S. *Antrenörlük Etiği ve İlkeleri*, Gazi Kitapevi. Ankara 2006.
- Dumludağ D. Life satisfaction and income comparison effects in Turkey. *Social indicators research*, 2013; 114(3), 1199-1210.
- Dündar S. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2009; Cilt:24, Sayı:2, ss.139-150
- Düzakın S. Lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2004.

- D'Zurilla T. J. ve Nezu A. M. Development and preliminary Evaluation of the Social Problem-Solving Inventory. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 1990; 2(2), 156-163.
- D'Zurilla, T.J., Maydeu-Olivares, A. ve Kant, G. L. Age and gender differences in social problem-solving ability, *Personality and Individual Differences*, 1998; 25, 241-252.
- Eccles J.S. ve Barber B.L. Student council, volunteering, basketball, or marching band: what kind of extracurricular involvement matters? *Journal of Adolescent Research*, 1999; 14(1), 10-43.
- Eccles J.S. Barber B.L. Stone, M. ve Hunt J. Extracurricular activities and adolescent development. *The Journal of Social Issues*, 2003; 59, 865-889.
- Elkin N. ve Karadağlı F. Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi, *Adıyaman Üniv Sağlık Bilim Derg*, 2015; 1(1);16-17.
- Ellison C. G. Religious involvement and subjective well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 1991; 32(1), 80-99.
- Erden M. ve Akınan Y. Eğitimpsikolojisi: Gelişim, öğrenme, öğretme. Arkadaş Yayınları 1985.
- Erden G., Gürdil G. Savaş yaşantılarının ardından çocuk ve ergenlerde, gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım önerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2009; 12 (24), 1-13.
- Ergin B. E. ve Dağ İ. Kişilerarası problem çözme davranışları, yetişkinlerdeki bağlanma yönelimleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2014; 14, 36-45.
- Eroğlu, Erol. Ailenin çocuklarda problem çözme yeteneğinin gelişmesi üzerindeki etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı*, 2001.
- Evans J. R. "Creativity in üRJMS: The Creative Problem Solving 1991.
- Ferrer-i-Carbonell A. and Gowdy J. M. Environmental degradation and happiness. *Ecological Economics*, 2007; 60(3), 509-516.
- Feist J. *Theories of Personality*, Mc Neese State University 1990.
- Fraser-Thomas, J.L. Cote J. ve Deakin J. Youth sport programs: an avenue to foster positive youth development. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 2005; 10(1), 19-40.
- Frey K. S. Hirschstein M. K. ve Guzzo B. A. Second Step: Preventing aggression by promoting social competence. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 2000; 8(2), 102-112.
- Frey B. S. and Stutzer A. Happiness, economy and institutions. *The Economic Journal*, 2000; 110(466), 918-938.
- Gould D. Collins K. Lauer L. ve Chung Y. Coaching life skills: a working model. *Sport and Exercise Psychology Review*, 2006; 2(1), 10-18.

- Gould D. Collins K. Lauer L. ve Chung, Y. Coaching life skills through football: a study of award winning high school coaches. *Journal of Applied Sport Psychology*, 2007; 19(1), 16-37.
- Gould D.ve Carson S. Life skills development through sport: Current status and future directions. *International review of sport and exercise psychology*, 2008; 1(1), 58-78.
- Gölgeleyen, Endüstri Meslek Lisesi Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2011.
- Gömleksiz M.N. Bozpolat E. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012; 12(2), 23-39.
- Gözütok F. D. Öğretmenlerin demokratik tutumları. Türk Demokrasi Vakfı 1995
- Guralnick M. J. Familyinfluences on Earlydevelopment: Integratingthescien ce of normativedevelopment, risk anddisabilityandintervention. In K. McCartney& D. Phillips (Eds.), *Handbook of early childhood development 2006*; (pp.44-61). UK: BlackwellPublishers Oxford,
- Gül G. K. Çocuklar ve Spor. Spor Yayınevi ve Kitabevi Ankara 2011.
- Gündoğar D. Gül S.S. Uskun E. Demirci S. Keçeci D. Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 2007; 10, 14-27.
- Haller M. and Hadler M. How social relations and structures can produce happiness and unhappiness: An international comparative analysis. *Social Indicators Research*, 2006; 75(2), 169-216.
- Hansen D.M. Larson R.W. ve Dworkin J.B. What adolescents learn in organized youth activities: a survey of self-reported developmental experiences. *Journal of Research on Adolescence* 2003; 13(1), 25-55.
- Heinzelmann F. ve Bagley R. W. Response to Physical Activity Programs and Their Effects on Health Behavior. *Public Health Report*, 1970; vol:85, s.905-911.
- Hellison D. Physical activity programs for underserved youth. *Journal of science and medicine in sport*, 2000; 3(3), 238-242.
- Hellison D. Serving underserved youth through physical activity. In D. Hellison et al. (Eds.) *Youth development and physical activity 2000*; (pp. 31_57). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hellison D.R. ve Cutforth N.J. Extended day programs for urban children and youth: from theory to practice. In H. Walberg, O. Reyes & R. Weissberg (Eds.) *Urban children and youth: interdisciplinary perspectives on policies and programs 1997*; pp. 223_249. San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Heppner P. P. ve Petersen C. H. The development and implications of a personal problem-solving inventory. *Journal of counseling psychology*, 1982; 29(1), 66.

- Heppner P. P. Anderson W. P. The Relationship Between Problem Solving Self-appraisal and Psychological Adjustment. *Cognitive Therapy and Research*, 1985; 9(4), 415-427.
- Heppner P. P., Cook S. W. Strozier A.L. and Heppner, M.J An Investigation of Coping Styles and Gender Differences With Farmers in Career Transition, *Journal of Counseling Psychology*, 1991; 38 (2), 167-174
- Holt N. Positive youth development through sport. London: Routledge. <http://sporla-basla.org/hakkimizda/proje-hakkinda> 2018; Erişim Tarihi: 01.05.2019.
- Hunsaker PL. Alessandra AJ. The art of managing people. Prentice Hall Inc. Englewood Cliffs New Jersey 1980.
- Işık Ö. G. ve Koçak Ö. İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Yaşam Doyumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 2014; 8(3), 281-300.
- Jerath J.M Hasija S. Malhotra D. A Study of State Anxiety Scores in a Problem-Solving Situation. *Studia Psychologica*, 1993; 35(2), 143.
- Joffe, R. D., Dobson, K. S., Fine, S., Marriage, K., Glenn, Haley. Social problemsolving in depressed, conduct-disordered, and normal adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 1990; 18(5): 565-575
- Kabasakal Z. Uz Baş A. Öğretmen adaylarında yaşam doyumun yordayıcısı olarak problem çözme becerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2013; 2:1, 27-35
- Kalafat Temel, Genç S. Z. Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ile Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2007.
- Kalayci N. Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar, Gazi Kitabevi Ankara 2001.
- Karabulut E. O. ve Ulucan H. Yetiştirme yurdunda kalan öğrencilerin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Journal of Kırşehir Education Faculty*, 2011; 12(1).
- Karagün E. Toplumsal Cinsiyet, Kadın ve Spor: Kadın Kitabı (ed. Münevver Tekcan), Umuttepe Yayınları, Kocaeli, ss. 2013; 301-328
- Karagün E. İnter disiplinler yaklaşımıyla gençliğin umudu toplumun beklentileri Kitabı içinde: Gençlik Dönemi Ruh Sağlığı Açısından Beden Eğitimi ve Spor Dersi, Hacettepe Üniversitesi Yayınları 2016.
- Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım 2005.
- Kaya A. G. İzmir’de Yaşam Kalitesi ve Yoksulluk. İzmir İktisat Kongresi Araştırma Merkezi Öğrenci Çalışma Raporları Serisi. İzmir 2006.
- Kasap, Z. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeye göre problem çözme başarısı ile problem çözme tutumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, (Primary 4 students

- based on their socio-economic status with the success of problem-solving relationship between problem-solving attitude. Unpublished Master Thesis, Marmara University). İstanbul 1997.
- Kim H. J. Hong S. and Kim M. Living arrangement, social connectedness, and life satisfaction among Korean older adults with physical disabilities: the results from the national survey on persons with disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 2014; 27(3), 307-321.
- Koberg D. ve Bagnal J. *The Universal Traveler*. California: Kaufman Inc. 1981
- Koçel T. *İşletme Yöneticiliği, Yönetim ve Organizasyon-Organizasyonlarda Davranış-Klasik-Modern-Çağdaş Yaklaşımlar*, İstanbul 2007.
- Kolayış H. Sarı İ. ve Çelik N. The comparison of critical thinking and problem solving disposition of athletes according to gender and sport type. *Journal of Human Sciences*, 2014; 11(2), 842-849.
- Korkut F. Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002; 22, 177-184.
- Köker, Süreyya. Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*, 1991.
- Kuru E. Farklı Statüdeki Beden Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2003; 23(1):175- 191.
- Kuzgun Y. *Rehberlik ve psikolojik danışma. ÖSYM Yayınlan Ankara* 1992.
- Lerne R.M. Lerner J.V. Almerigi J. Theokas C., Phelps, E. Gestsdottir, S. ve Eye, A. Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H Study of Positive Youth Development. *Journal of Early Adolescence*, 2005; 25, 17- 71.
- Maher J. P. Doerksen S. E. Elavsky S. and Conroy D. E. Daily satisfaction with life is regulated by both physical activity and sedentary behavior. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 2014; 36(2), 166-178.
- Mandell A. "Problem-Solving Strategies of Sixth-Grade Student Who Are Superior Problem Solvers". *Science Education*. 1980; 64 (2): 203-211.
- Marmot M. The influence of income on health: views of an epidemiologist. *Health affairs*, 2002; 21(2), 31-46.
- Mccabe, Randi E. Blankstein, Kirk R. Mills, Jennifer S. Interpersonal sensitivity and social problem solving: Relations with academic and social self-esteem, depressive symptoms, and academic performance. *Cognitive therapy and research*, 1999, 23.6: 587-604.
- Meyer, R.J. Roozen H.G. Smith J.E. The community reinforcement approach: An update of the evidence. *Alcohol Research & Health*, 2011; 33(4), 380-388.

- Miller S.C. Bredemeier B.J. ve Shields D.L. Sociomoral education through physical education with at-risk children. 1997; *Quest*, 49, 114-129.
- Moksnes U. K. ve Espnes G. A. Self-esteem and life satisfaction in adolescents—gender and age as potential moderators. *Quality of Life Research*, 2013; 22(10), 2921-2928.
- Morgan J.W Meier V.K. Schneider A. J. *Ethics in Sport*. Human Kinetics USA 2001.
- Müftüoğlu O. *Yaşasın Hayat*. (35. Baskı). Doğan Kitap İstanbul 2005.
- Myers D. G. and Diener E Who is happy? *Psychological Science*, 1995; 6(1), 10-19.
- Nacar F.S. Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2010.
- Neugarten B. L. Havighurst R. J. and Tobin S. S. The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 1961; 16, 134-143.
- Oğuzkan A.F. *Orta Dereceli Okullarda Öğretim*, Emel Matbaacılık. Ankara 1989.
- Otacioğlu S. G. Eğitim Fakültelerinin Farklı Branşlarında Eğitim Alan Öğrencilerin Problem Çözme Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Eğitim* 2007; 29: 73-83.
- Öner N. İnsan İlişkileri Dersinin Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara 1981.
- Özgüven İ. E. *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. PDREM Yayınları-Ankara 2001.
- Öztürk Can H, Öner İÖ, Çelebi E. Üniversite öğrencilerinde eğitimin sorun çözme becerisine etkisinin incelenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2009; 4(10): 35-58
- Pakaslahti, L. Relationships between adolescent prosocial problem-solving strategies, prosocial problem-solving strategies, prosocial behaviour, and social acceptance. *International Journal of Behavioral Development*, 2002; 26(2):137-144.
- Papacharisis, Vassilios, et al. The effectiveness of teaching a life skills program in a sport context. *Journal of applied sport psychology*, 2005, 17.3: 247-254.
- Pavot W. and Diener E. Review of the satisfaction with life scale. *Psychological Assessment*, 1993; 5(2), 164.
- Pehlivan Z. Konukman F. Beden Eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin problem çözme becerisi açısından karşılaştırılması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2004; 2(2), 55-60.
- Petitpas A.J. Cornelius A.E. Van Raalte J.L. ve Jones T. A framework for planning youth sport programs that foster psychosocial development. *The Sport Psychologist*, 2005; 19, 63-80.

- Piko B. F. ve Hamvai C. Parent, school and peer-related correlates of adolescents' life satisfaction. *Children and Youth Services Review*, 2010; 32(10), 1479-1482.
- Platt, J. J., Scura, W. C., & Hannon, J. R. Problem-solving thinking of youthful in carcerated heroin addicts. *Journal of Community Psychology*, 1973,1, 278-281
- Polat, R. H. & Tümkaya, S. Sınıf ğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyaına göre problem zme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 2010; 9(1): 346-360.
- Rosenberg E. Sport Voluntary Association Involvement and Happiness Among Middle-Aged and Elderly Americans. B. McPherson (Ed), *Sport and Aging*, Champaign, IL: Human Kinetics,1986; s.45-52.
- Saracaloğlu A.S. Serin O. Bozkurt N. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ğrencilerinin problem zme becerileri ile başarıları arasındaki ilişki. M.. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2001; 14, 121-134.
- Saygılı H. Problem zme becerisi ile sosyal kişisel uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum
- Schachter S. (1951). Deviation, rejection, and communication. *J Abnorm Soc Psychol*; 2000; 46:190-208. 43.
- Schwarz N. ve Strack F. Evaluating One's Life: A Judgement Model of Subjective Well-Being. M. Argyle ve N. Schwarz (Eds), *Subjective Well-Being: An Interdisciplinary Perspective*, s.27-47. New York: Pergamon Surveys. *Journal of Marriage and the Family*, 1991; vol:40, s.301-313.
- Seligman M. E. Positive psychology, positive prevention and positive therapy. In *Handbook of positive psychology*, C. R. Snyder ve S. J. Lopez (Eds.), 2002; s. 3-13. New York: Oxford University Press.
- Senemoğlu N. Gelişim ğrenme ve ğretim. Ankara: Gnl Yayıncılık Ankara 2007.
- Serin O. Bulut-Serin N. Saygılı G. İlköğretim düzeyindeki çocuklar için Problem zme Envanteri'nin (PE) geliştirilmesi. *İlköğretim Online*,2010; 9(2), 446- 458.
- Serin N. B. ve Derin R. İlköğretim ğrencilerinin kişilerarası problem zme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2008; 5 (1), 1-18.
- Shim S. Barber B. L. Card N. A. Xiao J. J. ve Serido J. Financial socialization of first-year college students: The roles of parents, work, and education. *Journal of youth and adolescence*, 2010; 39(12), 1457-1470.
- Slemming K., Serensen M.J. Thomsen P. H. Obel, C. Henriksen T. B. and Linnet K. M. The association between preschool behavioural problems and internalizing difficulties at age 10-12 years. *Eur Child Adolesc Psychiatry*, 2010; 19, 787-795.

- Smith R.E. Smoll F.L. ve Curtis B. Coach effectiveness training: a cognitive behavioral approach to enhancing relationship skills in youth sport coaches. *Journal of Sport Psychology*, 1979; 1, 59_75.
- Smoll, Frank L., et al. Enhancement of children's self-esteem through social support training for youth sport coaches. *Journal of applied psychology*, 1993, 78.4: 602.
- Stutzer A. The role of income aspirations in individual happiness. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 2004; 54(1), 89-109.
- Sözen H. Doğan E. ve Erdoğan E. Farklı branşlardaki çocukların stres düzeyleri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2012; 9, 97-110.
- Suldo S.M. And Huebner E.S. Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 2006; 78:179-203.
- Suldo S. M. and Huebner E. S. Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 2006; 78(2), 179-203.
- Taşçı S. Hemşirelikte problem çözme süreci. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(Hemşirelik Özel Sayısı), 2005; 73-78.
- Terzi Ş. Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.
- Topal H. Eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerileri ve yönelimleri ile fonksiyonel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 2011.
- Toprak H. Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumunu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya 2014.
- Toros T. Yaflam Doyumu Açısından Elit ve Elit Olmayan Sporcuların Değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*. 2001; Cilt:1, sayı:1, s.41-48.
- Torun M. Arıca F. 2008 Global Ekonomik Kriz'in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2011; 9(1), 165-177.
- Tümkiye S. ve İflazoğlu U.A. Ç.Ü. sınıf öğretmenliği öğrencilerinin otomatik düşünce ve problem çözme düzeylerinin bazı sosyo demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2000; 6(6), 143- 158.
- Ulusoy H. Tosun N. Aydın J. C. Sağlık yönetimi öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*.2014; 1 (2), 10-22

- Üstün A. Bozkurt E. İlköğretim okulu müdürlerinin kendilerini algılayışlarına göre problem çözme becerilerini etkileyen bazı mesleki faktörler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2003; 11(1), 13-20.
- Ünal A. Ö. Şahin M. Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması. *Cumhuriyet International Journal of Education- CTIE*, 2013; 2(3), 46-63.
- Ünsal Y. Moğol S. Fen eğitiminde problem çözme ile ilgili açıklamalı kaynakça. *D.Ü. Gökaltın Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008; 10, 70-81.
- Vara Ş. Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyum ve genel yaşam doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir 1999.
- Vekli, G. S. & Paliç, G. Lise öğrencilerin problem çözme becerisi algılarının belirlenmesi. *Journal of Educational and Instructional Studies in the World*, 2012; 2(1), 89-95.
- Virta E. Sam D. L. and Westin C. Adolescents with Turkish background in Norway and Sweden: A comparative study of their psychological adaptation. *Scandinavian Journal of Psychology*, 2004; 45(1), 15-25.
- Walker K. ve Larson R.W. Adult-driven programs: an oxymoron? *Prevention Researcher*, 2006; 13(11), 17-20.
- Wallach MA Kogan N. Bem DJ. Group influence on individual risk taking. *J Abnorm Soc Psychol*; 1962; 65:75-86
- Worell J. *Encyclopedia of women and gender: sex similarities and differences and the impact of society on gender*. San Diego: Academic Press 2002.
- Yalçın H. Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2014; 3(1), 250-261.
- Yanbastı G. Kişilik Kuramları, Ege Üniversitesi Matbaası İzmir1990.
- Yazarer İ. Taşmektepligil M. Y. Ağaoğlu Y. S. Ağaoğlu S. A. Albay F. ve Eker H. Yaz Spor Okullarında Basketbol Çalışmalarına Katılan Grupların İki Aylık Gelişmelerinin Fiziksel Yönden Değerlendirilmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2004; 2(4) 163-170.
- Yenice, N., Evren, B., Özden, B. Relationship between self-efficacy perceptions of science teacher candidates and academic control focus. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2012; 46, 4044-4049.
- Yetim, Ünsal. Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumunu. *Doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir*, 1991.
- Yıldırım T. Üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ile algılanan sosyal destek ve yaşam doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2017.
- Yılmaz E, Karaca F, Yılmaz E. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2009; 12(1): 38-48.

Yiğiter K. The examining problem solving skills and preferences of Turkish University students in relation to sport and social activity. Educational Research International, 2013; 1(3)

Yörükoğlu, A. Çocuk Ruh Sağlığı. 25. Basım, Özgür Yayınları, Ankara 2002.

EKLER

EK-1. Anket Bilgi Formu

KOCAELİ BÖLGESİNDEKİ LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SPOR YAPMA DURUMUNA GÖRE YAŞAM DOYUMU VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ ANKET FORMU

Değerli Öğrenciler;

Bu anket, Yüksek lisans tez çalışmam için veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmada kimlik bilgilerinizden söz edilemeyeceği gibi alınan bilgiler herhangi bir şekilde açıklanmayacaktır. Sadece elde edilen veriler sayısal olarak değerlendirilerek bilimsel açıdan yorumlanacaktır. Bu açıdan anket sorularına doğru yanıt vermenizi bekler, desteğiniz için teşekkür ederiz.

Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Fatih Öztürk

Kocaeli Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

EK-2. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Öğrenciler,

Bu anket Yüksek lisans tez çalışması için veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmada kimlik bilgilerinizden söz edilmeyeceği gibi alınan bilgiler herhangi bir şekilde açıklanmayacaktır. Sadece elde edilen veriler sayısal olarak değerlendirilerek bilimsel açıdan yorumlanacaktır. Bu açıdan anket sorularına doğru yanıt vermenizi bekler, desteğiniz için teşekkür ederiz.

1- Yaşınız: a)15 b) 16 c)17 d)18

2-Cinsiyetiniz? a) Kız b) Erkek

3-Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz? a) 9. Sınıf b) 10. Sınıf c) 11. sınıf d)12. Sınıf

4 -Annenizin Öğrenim Durumu? a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite

5- Babanızın Öğrenim Durumu? a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite

6-Ailenizin aylık geliri ne kadardır?

a)2000 TL ve altı b)2001-2500 TL c)2501-3000 TL d)3001-3500 TL e)3501 ve üzeri

7-Düzenli olarak devam ettiğiniz bir spor etkinliği var mı?

a)Evet b) Hayır

8-Eğer 7. Soruya cevabınız evet ise branşınız?.....

9- Düzenli spor yapıyorsanız lisansınız var mı?

a) Lisansım var b) Lisansım yok

10-Eğer düzenli spor yapıyorsanız ne kadar süredir? (Ay/yıl) Yazınız:

.....

EK-3. Kişiler Arası Problem Çözme Envanteri

Aşağıda kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlara yönelik ifadeler yazılmıştır. Sizden bu ifadeleri tek tek okumanız ve her ifade için kendinizi değerlendirmeniz istenmektedir. Her ifade için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir ifadeyi bos bırakmamaya özen gösteriniz. Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirin:					
İfade size ne kadar uygun?					
Hiç Uygun Değil (1), Biraz Uygun (2), Uygun (3), Çoğunlukla Uygun (4), Tamamıyla Uygun (5)					
	Hiç Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çoğunlukla Uygun	Tamamıyla Uygun
1. Kişilerarası ilişkilerimde bir problem yaşadığımda onu mutlaka çözmeye çalışırım.	()	()	()	()	()
2. Problem yaşadığım kişinin gözüyle problemi görmeye çalışırım.	()	()	()	()	()
3. Problem yaşadığımda ne olursa olsun, problem hemen çözülsün isterim.	()	()	()	()	()
4. Bir problemi çözerken “mutlaka bir sonuca ulaşmalıyım” diye düşünürüm.	()	()	()	()	()
5. Bir problem yaşadığımda kendimi çaresiz hissedirim.	()	()	()	()	()
6. Bir sorunun nedeni benden kaynaklanıyorsa karamsarlığa kapılırım.	()	()	()	()	()
7. Problemin çözümü konusunda başarısız olacağımı düşünsem de onu çözmek için çabalarım.	()	()	()	()	()
8. Bir sorun yaşadığımda hemen kendimi suçlarım.	()	()	()	()	()
9. Bir problem yaşadığımda tüm hayatımın allak-bullak olduğunu hissedirim.	()	()	()	()	()
10. Bir problemle karşılaştığımda önce bunun hayatımdaki önemini gözden geçiririm.	()	()	()	()	()
11. Bir sorun durumunda ne olursa olsun ilk adımın atılmasını karşı taraftan beklerim.	()	()	()	()	()
12. Bir problem yaşadığımda, bununla ilgili uzun süre yoğun üzüntü yasarım.	()	()	()	()	()
13. Yaşadığım bir problemi çözmek için, önce adım adım neler yapabileceğimi düşünürüm.	()	()	()	()	()
14. Bir problem durumunda, problem yaşadığım kişinin problemle ilgili neler düşünüyor olabileceğini tahmin etmeye çalışırım.	()	()	()	()	()
15. Bir problemin çözümü için birden çok çözüm yolu bulmaya çalışırım.	()	()	()	()	()
16. Yaşadığım bir problemi çözmeye girişmeden önce, çözümün kolay ya da zor bir çözüm olup olmayacağını araştırırım.	()	()	()	()	()

17. Bir problem yaşadığımda öfkelenirim.	()	()	()	()	()
18. Bir problemle karşılaştığımda bu problem, hayatımın tamamını etkiler.	()	()	()	()	()
19. Bir sorunla karşılaştığımda, bununla ilgili yasadıklarımı nasıl ifade edeceğimi düşünüp planlarım.	()	()	()	()	()
20. Ne yaparsam yapayım kişilerarası ilişkilerimde yasayacağım bir problemin önüne geçemem.	()	()	()	()	()
21. Bir problem durumunda ne olursa olsun, haklılığımı ispat edip üste çıkmak için sonuna kadar kendimi savunurum.	()	()	()	()	()
22. Bir sorun yaşadığımda baştan çözülemeyeceğini düşünürüm.	()	()	()	()	()
23. Kişilerarası ilişkilerde problem yaşadığımda çözümün sonucu konusunda karamsarlığa kapılırım.	()	()	()	()	()
24. Bir sorun yaşadığımda, çözüm için ne yaparsam yapayım içinde bulunduğum durumu değiştiremem.	()	()	()	()	()
25. Yasadığım yeni bir sorun karşısında, daha önce yaşadığım sorunlar için yaptıklarımın yararlanırım.	()	()	()	()	()
26. Kişilerarası bir sorun yaşadığımda, bunu hiç yaşamamış gibi davranırım.	()	()	()	()	()
27. Bir sorun yaşadığımda, onu çözüme konusunda kendimden kuşulanırım.	()	()	()	()	()
28. Bir sorunu anlamaya çalışırken, sorun yaşadığım kişinin bakış açısıyla sorunu göremem.	()	()	()	()	()
29. Problemi çözerken attığım her adımdan, karşımdaki kişinin davranışlarının bundan nasıl etkilenebileceğini tahmin etmeye çalışırım.	()	()	()	()	()
30. Kişiler arası ilişkilerde bir sorun yaşadığımda, bu durum bana sanki hayatın sonuymuş gibi gelir.	()	()	()	()	()
31. Bir ilişkide benim açımdan bir problem olduğunda bunu o kişiye hemen ifade ederim.	()	()	()	()	()
32. Bir problem yaşadığımda, ilk önce bu problemin üstesinden gelip gelmeyeceğime yönelik kendi kendimi değerlendiririm.	()	()	()	()	()
33. Çözemediğim bir sorun olduğunda o anda “orada olmamak, birden yok olmak” isterim.	()	()	()	()	()
34. Bir problem yaşadığımda, başarılı çözüm için nelere ihtiyacımın olduğunu araştırırım.	()	()	()	()	()
35. Yasadığım problemin bana veya başkalarına doğrudan ya da dolaylı etkilerini düşünürüm.	()	()	()	()	()
36. Problemlerden ders çıkartılacak durumlar olduğunu düşünerek olaya pozitif bakarım.	()	()	()	()	()
37. Problemin çözümünde karşımdakiyle ortak bir çaba göstermeye çalışırım.	()	()	()	()	()

38. Biriyle bir problem yaşadığımda karşı taraf özür dilemedikçe durumu değiştirmek için uğraşmam.	()	()	()	()	()
39. Bir problem yaşadığımda hata karşı taraftaysa surat asarım.	()	()	()	()	()
40. Problemi yakınlarımla yaşıyorsam büyük bir hayal kırıklığına uğrarım.	()	()	()	()	()
41. Eğer yaşadığım problem büyükse dünya basıma yıkılmış gibi hissederim.	()	()	()	()	()
42. Problem konusunda benim hatamın olmadığını düşünüyorsam çözüm için hiçbir girişimde bulunmam.	()	()	()	()	()
43. Bir problem yaşadığımda “her kötü şey beni bulur” diye düşünürüm.	()	()	()	()	()
44. Kişilerarası bir problem yaşadığımda, problemi çözebilmek için araya başkalarını sokarım.	()	()	()	()	()
45. Bir problem yaşadığımda kendimi tutamam, hemen ağlarım.	()	()	()	()	()
46. Bir problem yaşadığımda problem çözülmünceye kadar inatla üstüne giderim.	()	()	()	()	()
47. Problemlerle karşılaştığımda “keşke hiçbir zaman sorun yaşamam” diye düşünürüm.	()	()	()	()	()
48. Bir problem yaşıyorsam çözülmünceye kadar bunun dışında hiçbir şeye dikkatimi yoğunlaştıramam.	()	()	()	()	()
49. Yaşadığım bir problemi etkili bir şekilde çözebilmem için kendimi ve problem yaşadığım kişiyi olduğu gibi kabul ederim.	()	()	()	()	()
50. Kişilerarası problemlerimi kimseye zarar vermeyecek bir şekilde çözerim.	()	()	()	()	()

EK-4. Yaşam Doyum Ölçeği

	Maddeler	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1	İdeallerime yakın bir yasantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					
4	Simdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştiremezdim.					

EK-5. Etik Kurul Onay

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ		GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU		EUA European University Association		BSE SERVATORY	
Etik Kurul Bilgileri	Adı	Kocaeli Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu					
	Adres	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Ara Kat 41380 Umutepe Yerleşkesi /KOCAELİ					
	Telefon	0262 303 74 50					
	Faks	0262 303 74 63					
	E-Posta	gokaetikkurul@kocaeli.edu.tr					
Başvuru Bilgileri	Araştırmacının Adı	Kocaeli Bölgesindeki Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumuna Göre Yaşam Doyumu ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi					
	Araştırma Proje Numarası	KÜ GOKAEK 2018/168					
	Sorumlu Araştırmacı Unvanı/Adı/Soyadı	Doç. Dr. Elif KARAGÜN					
	Sorumlu Araştırmacının Uzmanlık Alanı	Rekreasyon					
	Araştırma Merkezi	Kocaeli Bölgesindeki Lise Düzeyi Okullar					
	Destekleyici						
	Araştırmacının Türü	Yüksek Lisans Tezi					
	Araştırmaya Katılan Merkezler	Tek Merkezli	Çok Merkezli	Ulusal	Uluslararası		
	☒	☐	☒	☐			
Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Var	Yok	Açıklama			
	Başvuru Dilekçesi	☐	☐				
	Başvuru Formu	☐	☐				
	Araştırmacının Türü	☒	☐	Anket Çalışması			
	Araştırma Protokolü	☐	☐				
	Kullanılacak Form Örnekleri	☐	☐				
	Aydınlatılmış Onam Formu	☐	☐				
	Araştırma Bütçesi	☐	☐				
	Literatür Örneği	☐	☐				
	Taahhütname	☐	☐				
	Biyolojik Materyal Transfer Anlaşması	☐	☐				
	İzin Belgeleri	☐	☐				
	Başhekimlik Onayı	☐	☐				
	Özgeçmişler	☐	☐				
	Değişiklik Bilgi Formu	☐	☐				
Proje Sonuç Formu	☐	☐					
Diğer	☐	☐					
KÜ Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Onay Formu		Belge Kodu Onay formu	Rev. Tarihi / No.su 18.10.2017/KOGEKÜ1.2	Sayfa 1/2			

Karar No: KÜ GOKAEK 2018/Ş. 7		Proje No: 2018/168	Tarih: 01/03/2018						
Karar Bilgileri	Doç. Dr. Elif KARAGÜN sorumluluğunda yapılan ve yukarıda bilgileri verilen araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler, araştırmanın gerekçesi, amacı, yaklaşım ve yöntemleri, gönüllüler için beklenen yarar ve riskler dikkate alınarak değerlendirilmiş ve araştırmanın ilgili protokol doğrultusunda belirtilen merkezlerde yürütülmesi etik açıdan,								
	☐ Uygun bulunmuştur. ☒ Eksikliklerin tamamlanması koşulu ile uygun bulunmuştur.* ☐ Uygun bulunmamıştır.*								
Dayanakları	Hasta Hakları Yönetmeliği (01.08.1998/23420); Biyoloji ve Tıbbın Uygulanması Bakımından İnsan Hakları ve İnsan Haysiyetinin Korunması Sözleşmesi: İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun (09.12.2003/25311); Biyotıp Araştırmalarına İlişkin İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesine Ek Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun (29.03.2011/27899); İlaç ve Biyolojik Ürünlerin Klinik Araştırmaları Hakkında Yönetmelik (13.04.2013/28617); Tıbbi Cihaz Klinik Araştırmaları Yönetmeliği (06.09.2014/29111); Dünya Tıp Birliği Helsinki Bildirgesi; İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu; Türk Tabipleri Birliği Hekimlik Meslek Etiği Kuralları; Türk Tabipleri Birliği Araştırma Etiği Bildirgesi								
Etik Kurul Üyeleri									
Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile İlişki		Toplantıda Bulunma	İmza	
Prof. Dr. Kadir Babaoğlu Başkan	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Prof. Dr. İ. Erdem Okay Üye	Genel Cerrahi	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Prof. Dr. Haluk Emre Özel Üye	Restoratif Diş Tedavisi	Kocaeli Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Prof. Dr. Özlem Yıldız Gündoğdu Üye	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Doç. Dr. Canan Baydemir Üye	Biyoistatistik	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Doç. Dr. Semil Selcen Göçmez Üye	Farmakoloji	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Doç. Dr. Yusufhan Yazır Üye	Histoloji ve Embriyoloji	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Aslihan Akpınar Raportör	Tıp Tarihi ve Etik	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
Dr. Öğr. Üyesi Ceyla Eraldemir Üye	Biyokimya	Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☐	E ☐	H ☐	
* Gerekeçe ve öneriler:									
ASLI GIBİDİR									
KÜ Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Onay Formu							Belge Kodu Onay formu	Rev. Tarihi / No.su: 18.10.2017/KOGOEK01.2	Sayfa 2/2

EK-6 TEZ DENETLEME LİSTESİ

Tez, aşağıdaki denetimler yapılarak tamamlanmıştır.

- Kapak ve iç kapak sayfalarında BİLİM UZMANLIĞI ya da DOKTORA şeklinde elde edilen unvanlar yazıldı (Kapak sayfasına danışman adı yazılmamalıdır).
- Kapak sayfasına mezun olunan PROGRAMIN (Anabilim dalının değil) adı yazıldı.
- Tez kapağı sırt kısmına kılavuzda belirtilen çizimde (yazının yönüne dikkat!) ad, program, yıl yazıldı.
- Onay sayfası uygun çizimde hazırlandı (kazanılan unvanlar BİLİM UZMANLIĞI yada DOKTORA olmalıdır) imzalatıldı (Enstitü Müdürü'nün imzası da gereklidir, imzaların aynı renk kalemle atılmasına dikkat edilmelidir).
- Dizinler kılavuzda belirtildiği gibi sıralandı.
- Ön sayfalara i, ii, iii şeklinde Roma rakamları konuldu.
- Sayfa numaraları kılavuzda belirtildiği şekilde konuldu.
- Sayfa düzeni kılavuzda belirtildiği şekilde yapıldı.
- Ana metin yazı boyutu 12 olacak biçimde basıldı.
- Dipnot yazı boyutu 10 olacak şekilde basıldı.
- Ana metin satır aralığı 1.5 olacak şekilde yazıldı.
- Kaynaklar abecesel sıralamaya göre yazıldı.
- Kaynak gösterme ilkelerine ve yazım kurallarına uyuldu.
- Ekler kılavuzda belirtildiği gibi verildi.

..... / / 2019

Danışman

İmza

ÖZGEÇMİŞ

1. Bireysel Bilgiler

- Adı Soyadı : Fatih ÖZTÜRK
- Doğum Yeri ve Tarihi : Karaabdülbaki-Kocaeli / 1980
- Uyruğu: T.C.
- Medeni Durumu : Evli
- Askerlik Durumu : Yapıldı
- İletişim Adresi ve Telefonu: Uzunçiftlik mah.Özgürlük Cad. Vefakent Gülbahçe Konutları A Blok d:6 Kartepe/KOCAELİ +90 505 265 39 83

2. Eğitimi

- Sakarya Üniversitesi - Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu - Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü - (2000-2004)
- Kocaeli Üniversitesi - Sağlık Bilimleri Enstitüsü - Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı - Beden Eğitimi ve Spor Tezli Yüksek Lisans Programı (2015 - 2017)

3. Mesleki Deneyim

- Mevlana İlköğretim Okulu / İSTANBUL (2007-2009)
- Gebze Atatürk Anadolu Lisesi /KOCAELİ (2009-2011 İkinci Yarısı)
- İzmit Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi /KOCAELİ (2011-2013)
- Kocaeli Hayrettin Gürsoy Spor Lisesi/KOCAELİ (2013-.....)

4. Bilimsel Etkinlikler

- Zengin A., Karagün E., Öztürk F., Sarı S. (2017)''Beden eğitimi ve Spor Öğretmeni ile Diğer Branş Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutumları (Kocaeli Örneği) Poster Bildiri- Uluslararası 9.Beden Eğitimi ve SPOR Öğretmenliği Kongresi
- Sarı S.,Karagün E.,Öztürk F. (2017)Spor Yapan ve Yapmayan Kadınlarda Depresyon Düzeyi İncelenmesi- Poster Bildiri – 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi